

- BUDVA -

**LOKALNI PLAN
ZA UNAPREĐENJE SOCIJALNE I DJEČJE
ZAŠTITE (SOCIJALNE INKLUZIJE)**

2014 – 2018.

SADRŽAJ

UVOD.....	4
DEFINISANJE POJMOVA SOCIJALNE INKLUZIJE I USLUGA U OBLASTI SOCIJALNE ZAŠTITE.....	5
METODOLOGIJA IZRADE LOKALNOG PLANA.....	5
SITUACIONA ANALIZA.....	5
POLITIKE NA NACIONALNOM NIVOU KOJE SE TIČU SOCIJALNIH SERVISA.....	5
INSTITUCIONALNI OKVIR: AKTERI KLJUČNI ZA RAZVOJ SOCIJALNIH SERVISA NA NACIONALNOM NIVOU.....	5
LOKALNE STRATEGIJE, AKCIONI PLANovi, ODLUKE U OBLASTI SOCIJALNE ZAŠTITE.....	5
INSTITUCIJE NA LOKALNOM NIVOU I ANALIZA STANJA.....	5
ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA NA LOKALNOM NIVOU KAO PRUŽAOCI USLUGA SOCIJALNE I DJEČJE ZAŠTITE.....	5
PROCJENA BROJA KORISNIKA I POTENCIJALNIH KORISNIKA SOCIJALNIH SERVISA.....	5
PRIORITETNE CILJNE GRUPE.....	5
VIZIJA PLANA.....	5
CILJEVI.....	5
OPERATIVNI – AKCIONI PLAN.....	5
PLAN PRIKUPLJANJA SREDSTAVA.....	5
PLAN PRAĆENJA SPROVOĐENJA I PROCJENE USPJEŠNOSTI.....	5
PLAN KOMUNIKACIJE SA JAVNOŠĆU.....	5

ZNAČENJE SKRAĆENICA I IZRAZA KORIŠTENIH U DOKUMENTU

Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom dokumentu imaju sljedeće značenje:

- **CSR** je skraćenica za Centar za socijalni rad;
- **ZZZCG** je skraćenica za Zavod za zapošljavanje Crne Gore;
- **OCD** je skraćenica za Organizacije civilnog društva (pojam koji u najširem smislu podrazumijeva sve institucije nekog društva koje obavljaju određene javne funkcije, a iza kojih ne stoji autoritet države i istovremeno nemaju primarni ekonomski interes. U užem smislu se pod tim podrazumijeva sveukupna masa nevladinih organizacija, aktivističke grupe, dobrotvorne organizacije, klubovi (sportski, društveni, etc.), fondacije, organizacije u zajednici, asocijacije profesionalaca, vjerske organizacije, sindikalna udruženja, Crveni krst itd.
- **UNDP** je skraćenica od engleskih riječi *United Nations Development Program* ili u prevodu na crnogorski jezik: Razvojni program Ujedinjenih nacija;
- **NVO** je skraćenica za nevladine organizacije;
- **Pružalac usluge** je ustanova, drugi oblik organizovanja i fizičko lice, za koju nadležni organ državne uprave utvrdi da ispunjava uslove za obavljanje djelatnosti socijalne i dječije zaštite i izda licencu za obavljanje djelatnosti;
- **Licenca** je javna isprava, kojom se potvrđuje da pružalac usluge, odnosno stručni radnik ispunjava utvrdene uslove i standarde za pružanje određenih usluga, odnosno obavljanje stručnih poslova u oblasti socijalne i dječije zaštite;
- **Korisnik** je pojedinac odnosno porodica, koji su ostvarili pravo iz socijalne i dječije zaštite, odnosno za koje se sprovodi postupak za ostvarivanje prava;
- **Dijete** je lice do navršениh 18. godine života;
- **Porodicu** čine bračni, odnosno vanbračni drugovi i djeca (bračna, vanbračna, usvojena i pastorčad) i srodnici u pravoj liniji bez obzira na stepen srodstva, kao i srodnici u pobočnoj liniji uključujući i druge srodnike koji zajedno žive; dijete koje ne živi u porodici ako je na redovnom školovanju u srednjoj školi, do kraja roka propisanog za to školovanje i bračni drug bez obzira gdje živi;
- **Samohrano lice** je: roditelj koji je razveden ili je drugi roditelj umro ili je nepoznat, a izdržava dijete, odnosno vrši produženo roditeljsko pravo, u skladu sa zakonom, do zasnivanja bračne ili vanbračne zajednice; punoljetno lice nesposobno za rad, koje nema srodnike koji su po zakonu kojim se uređuju porodični odnosi dužni da ga izdržavaju ili ima srodnike koji nijesu u mogućnosti da ga izdržavaju.
- **OSI (osoba sa invaliditetom - lice sa invaliditetom)** je lice koje ima dugoročna fizička, mentalna, intelektualna ili senzorna oštećenja koja u sadejstvu sa različitim barijerama mogu otežati puno i efektivno učešće ovih lica u društvu na osnovu jednakosti sa drugima;
- **Beskućnik** je lice koje nema imovinu, nema mjesto stanovanja niti sredstava kojima bi moglo namiriti potrebu stanovanja te je privremeno smješteno u prihvatilištu ili boravi na javnim ili drugim mjestima koja nijesu namijenjena za stanovanje;
- **Nasilje u porodici** označava svako djelo fizičkog, seksualnog, psihičkog, odnosno ekonomskog nasilja do kojeg dođe u porodici ili domaćinstvu, odnosno između bivših ili sadašnjih supružnika ili partnera, nezavisno od toga da li učinilac dijeli ili je dijelio domaćinstvo sa žrtvom.

UVOD

Lokalni plan za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) u opštini Budva

Opština Budva, uz tehničku podršku UNDP kroz projekat „Reforma sistema socijalne i dječje zaštite – Unapređenje socijalne inkluzije, IPA 2010“ je inicirala proces izrade Lokalnog plana za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) - razvoj lokalnih usluga socijalne zaštite i veći dio ovih aktivnosti će sprovesti Sekretarijat za društvene djelatnosti.

Raspisan je Javni poziv lokalnim organizacijama civilnog društva opštine Budva za učešće u radu Radne grupe za izradu Lokalnog plana za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) - razvoj lokalnih usluga socijalne zaštite, nakon čega je formirana Radna grupa koja će pripremiti predlog ovog značajnog projekta koje će obuhvatiti skup mjera i aktivnosti vezanih za socijalnu zaštitu i socijalnu inkluziju odraslih lica i djece, rješenjem br. 001-295/1 od 17.10.2013. godine.

Polaznu osnovu za izradu Lokalnog plana za socijalnu inkluziju Opštine Budva čine relevantni usvojeni nacionalni strateški dokumenti: Strategija razvoja socijalne i dječje zaštite u Crnoj Gori (2013-2017) kao osnovni dokument za uključivanje lokalne samouprave u ukupnu reformu sistema socijalne i dječje zaštite kojim lokalna samouprava u ovoj oblasti dobija novu i daleko značajniju ulogu i Zakon o socijalnoj dječjoj zaštiti („Sl.list CG“, br 27/2013) koji se zasniva na principima uvažavanja integriteta i dostojanstva korisnika socijalne i dječje zaštite, zabrane diskriminacije, informisanja korisnika, individualnog pristupa, aktivnog učestvovanja korisnika u kreiranju, izboru i korišćenju prava iz socijalne i dječje zaštite, uvažavanja najboljeg interesa korisnika, prevencije institucionalizacije i dostupnosti usluga u najmanje restriktivnom okruženju, pluralizma usluga i pružaoca usluga, partnerstva i udruživanja različitih nosilaca djelatnosti i programa i transparentnosti.

Osnovni cilj Lokalnog plana za socijalnu inkluziju jeste da predložene mjere omoguće efikasno pružanje usluga građanima i osiguraju da su one dostupne svima. Planiranjem na lokalnom nivou i uspostavljanjem socijalnih usluga u zajednici odgovoriće se na potrebe ranjivih grupa i doprinijeti njihovoj većoj socijalnoj uključenosti i poboljšanju kvaliteta života. U skladu sa analizom stanja na lokalnom nivou i prepoznatim ciljnim grupama koje se posebno štite Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti, te preporukama iz Strategije razvoja sistema socijalne i dječje zaštite (2013-2017. godine) definisane su prioritete ciljne grupe u opštini Budva i to su:

- Djeca (sa fokusom na djecu sa teškoćama i smetnjama u razvoju)
- Stara lica;
- Osobe sa invaliditetom;
- Samohrani roditelji;
- Materijalno ugrožena lica;
- Lica i porodice u riziku (žrtve nasilja, mladi u sukobu sa zakonom, zavisnici od PAS i njihove porodice, teško zapošljiva lica).

Opština Budva i organizacije koje se bave socijalnom zaštitom i staranjem će, nakon usvajanja Lokalnog plana za socijalnu inkluziju, imati dokument koji će činiti dostupnim fondove socijalne zaštite kod domaćih i međunarodnih donatora.

DEFINISANJE POJMOVA SOCIJALNE INKLUZIJE I USLUGA U OBLASTI SOCIJALNE ZAŠTITE

Iako je termin socijalne isključenosti postao široko prihvaćen i veoma često se koristi, treba naglasiti da u vezi sa njegovim definisanjem postoje značajne teškoće. Ne postoji definicija socijalne isključenosti koja je univerzalna i opšte prihvaćena. Neki autori ovaj koncept povezuju sa siromaštvom i marginalizacijom, međutim socijalna isključenost je znatno širi pojam, koji u svakom slučaju obuhvata i navedene pojmove. To je višedimenzionalan proces koji slabi povezanost pojedinca i zajednice, i što je više obilježja po kojima je osoba isključena, ona postaje ranjivija. Socijalna isključenost se može operacionalizovati na tri elementa:

- nezaposlenost (marginalizacija na tržištu rada),
- siromaštvo i
- socijalnu izolaciju¹.

Kada je riječ o socijalnim, ekonomskim i kulturnim pravima u Evropi, jedan od centralnih međunarodno-pravnih mehanizama zaštite predstavlja Evropska socijalna povelja. Sva navedena prava su u ovom dokumentu jasno formulisana i na taj način upućuju države članice Savjeta Evrope da i u svojim pozitivno-pravnim propisima predvide Poveljom utvrđene standarde, uspostave njihovu institucionalnu zaštitu i predvide procedure i mehanizme za njihovo ostvarivanje. Izmijenjena Evropska socijalna povelja je osnovni dokument Savjeta Evrope u oblasti radnih i socijalnih prava i ujedno najvažniji dokument Savjeta Evrope poslije Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Crna Gora je nakon sticanja nezavisnosti 2006.godine obnovila članstvo u Savjetu Evrope u maju 2007.godine i time preuzela sva prava i obaveze koje proističu iz tog članstva. U decembru 2009.godine Crna Gora je donijela Zakon o potvrđivanju Izmijenjene Evropske socijalne povelje („SL.list CG-Međunarodni ugovori“, br.6/09), a u martu 2010.godine je deponovan kod generalnog sekretara Savjeta Evrope instrument o njegovom potvrđivanju. Ovim je Crna Gora preuzela obavezu da u skladu sa čl. 21 i 22, Dijela IV, član C: „Nadzor nad primjenom obaveza sadržanih u Povelji“, izvještava o primjeni prihvaćenih odredaba iz Povelje.

Izmijenjena Evropska socijalna Povelja obavezuje strane ugovornice da prihvataju kao cilj svoje politike, kojem teže svim odgovarajućim sredstvima, kako nacionalnim, tako i međunarodnim, postizanje uslova u kojima u njoj navedena prava i principi mogu biti djelotvorno ostvareni, a jedan od principa tj prava naveden je u Dijelu I Povelje pod br 14: „**Svako ima pravo da koristi usluge službi socijalnog staranja**“. Da bi obezbijedile efikasno ostvarivanje prava na beneficije iz socijalnog staranja, strane ugovornice obavezuju se:

1. da promovišu ili obezbijede službe koje, metodama socijalnog rada, mogu da doprinesu socijalnom staranju i razvoju kako pojedinaca tako i grupa u zajednici, i njihovom prilagođavanju socijalnoj sredini;
2. da podstiču učešće pojedinaca i dobrovoljnih ili drugih organizacija u uspostavljanju i održavanju takvih službi.

¹ G. Čeranić, Socijalna isključenost i karakter kompetitivnosti društvenog Sistema Crne Gore

Pored ovog, važno je napomenuti i pravo navedeno u dijelu I Povelje: „**Svako ima pravo na zaštitu protiv siromaštva i društvenog isključivanja**“. Kako bi se obezbijedilo djelotvorno uživanje prava na zaštitu od siromaštva i isključenja iz društva, strane se obavezuju:

- a) da preduzmu mjere, u širem okviru sveobuhvatnog i usklađenog pristupa kako bi se unaprijedio djelotvoran pristup licima koja žive ili su na granici da žive u okolnostima društvenog isključenja ili siromaštva, kao i njihovih porodica na, posebno, zapošljavanje, smještaj, obuku, obrazovanje, kulturu i socijalnu i medicinsku pomoć;
- b) da nadgledaju ove mjere kako bi ih po potrebi prilagodile

U Crnoj Gori, usluge u oblasti socijalne i dječje zaštite definisane su **Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti ("Službeni list Crne Gore, broj 27/2013" od 11.06.2013. god.)**, gdje se u članu 60 navodi da su to:

- 1) procjena i planiranje;
- 2) podrška za život u zajednici;
- 3) savjetodavno-terapijska i socijalno-edukativna usluga;
- 4) smještaj;
- 5) neodložne intervencije i
- 6) druge usluge.

METODOLOGIJA IZRADE LOKALNOG PLANA

Na osnovu definisanih kriterijuma formirana je **Radna grupa** za izradu Lokalni plan za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) u opštini Budva. Ovu radnu grupu činili su predstavnici/e opštine i javnih institucija, kao i organizacija civilnog društva koje su iskazale interesovanje za učešće u radu. Lista članova Radne grupe može se naći na kraju ovog dokumenta u formi aneksa.

Osnovna nadležnost ove Radne grupe bila je određivanje prioriternih oblasti u okviru Plana, što je obezbijeđeno kroz učešće članova/ica radne grupe na radionicama i sastancima kao i kroz konsultativni proces vođen od strane UNDP kancelarije u CG. Radna grupa je formirana na način da njeni članovi i članice ne predstavljaju sebe kao pojedinca/ku, niti samo svoju pojedinačnu organizaciju ili instituciju iz koje dolazi, već se zalažu za interese cjelokupnog sektora iz kojeg dolaze tj. prevashodno interese korisnika njihovih usluga u oblasti socijalne zaštite tj. socijalno isključenih ili grupa u riziku od socijalne isključenosti, a pored toga imaju i dokazano razvijene mehanizme povratne komunikacije u smislu izvještavanja i primanja povratnih informacija od navedenih. Kako bi se dokumenat pripremio u predviđenom roku definisane su odgovornosti članova/ica radne grupe i izrađen je i usvojen **Pravilnik o radu** koji sadrži osnovne informacije o načinu osnivanja Radne grupe za izradu Lokalnog plana za razvoj usluga socijalne zaštite, njenoj strukturi, načinu rada i procesu donošenja odluka, saradnji Radne grupe i drugih relevantnih institucija i organizacija u Crnoj Gori kao i informacije o ostalim pitanjima od značaja za rad Radne grupe.

Za potrebe dokumenta urađena je **analiza pravnog okvira** i postojećih za ovu tematiku relevantnih **strateških planova i odluka na nacionalnom nivou** koji prepoznaju

Lokalni plan za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) u opštini Budva

potrebu za razvojem usluga socijalne zaštite i unapređenja socijalne inkluzije marginalizovanih grupa.

Sa ciljem izrade **situacione analize** prikupljeni su podaci o stanju vezanom za socijalne servise u samoj opštini Budva (broj stanovnika opštine i procjenu broja potencijalnih korisnika socijalnih servisa, tj. broja ugroženih kategorija ili osoba u riziku); zatim je urađena analiza zainteresovanih strana – tj. institucija i organizacija koje se u Opštini bave pružanjem socijalnih servisa; analiza dokumenata (istraživanja) koja su rađena sa ciljem definisanja položaja navedenih ciljnih grupa kao i odluka na nivou Opštine koje se tiču ove problematike.

Prikupljanje podataka na lokalnom nivou je bilo usmjereno na:

- prepoznavanje i uključivanje u proces izrade dokumenta aktera koji su pružaoci socijalnih servisa ili imaju potencijal da to budu, kao i onih koji mogu da podrže razvoj i održivost socijalnih servisa na lokalnom nivou;
- definisanje prioritetnih i potencijalnih korisničkih grupa,
- dobijanje osnovnog pregleda organizacijskih kapaciteta, pokrenutih socijalnih servisa i programa koji imaju potencijal da prerastu u socijalne servise u lokalnoj zajednici;
- ostvarenu saradnju i partnerstva u lokalnoj zajednici;
- preporuke socijalnih aktera u odnosu na razvoj servisa.

Utvrđivanje problemskih područja tj. prioritetnih ciljnih grupa rađeno je na osnovu izabranih kriterijuma:

- stepena ugroženosti/ranjivosti ciljne grupe,
- brojnost ciljne grupe,
- strukture potreba i nivoa zadovoljavanja potreba – efikasnosti i aktivnosti, lokalnih kapaciteta i raspoloživih resursa kao i
- usklađenosti potencijalnih usluga sa prioritetima nacionalnih i drugih lokalnih strategija.

U izradi dokumenta i preporukama za planiranje servisa poštovani su principi socijalne i dječje zaštite koji su navedeni u važećem Zakonu o socijalnoj dječijoj zaštiti (*"Službeni list Crne Gore, broj 27/2013 od 11.06.2013. god."*):

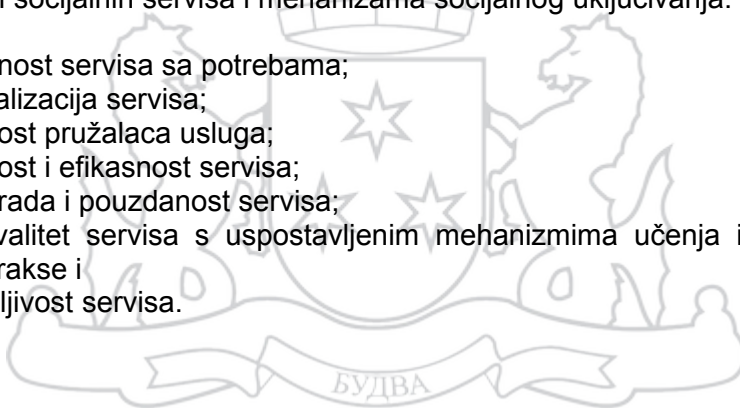
- uvažavanja integriteta i dostojanstva korisnika socijalne i dječje zaštite koja se zasniva na socijalnoj pravdi, odgovornosti i solidarnosti, koja se pruža uz poštovanje fizičkog i psihičkog integriteta, bezbjednosti, kao i uz uvažavanje moralnih, kulturnih i religijskih ubjeđenja, u skladu sa zajemčenim ljudskim pravima i slobodama;
- zabrane diskriminacije korisnika po osnovu rase, pola, starosti, nacionalne pripadnosti, socijalnog porijekla, seksualne orijentacije, vjeroispovijesti, političkog, sindikalnog ili drugog opredjeljenja, imovnog stanja, kulture, jezika, invaliditeta, prirode socijalne isključenosti, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili drugog ličnog svojstva;
- informisanja korisnika o svim podacima koji su značajni za utvrđivanje njegovih socijalnih potreba i ostvarivanje prava, kao i o tome kako te potrebe mogu biti zadovoljene;
- individualnog pristupa korisniku u pružanju prava i z socijalne i dječje zaštite;
- aktivnog učestvovanja korisnika u kreiranju, izboru i korišćenju prava iz

Lokalni plan za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) u opštini Budva

- socijalne i dječje zaštite koji se zasniva na učestvovanju u procjeni stanja i potreba i odlučivanju o korišćenju potrebnih usluga;
- uvažavanja najboljeg interesa korisnika u ostvarivanju prava iz socijalne i dječje zaštite;
 - prevencije institucionalizacije i dostupnosti usluga u najmanje restriktivnom okruženju uvijek kada za to postoje uslovi u njihovim domovima ili lokalnoj zajednici kroz vaninstitucionalne oblike zaštite, ko je osiguravaju različiti pružaoci usluga, sa ciljem poboljšanja kvaliteta života korisnika i njegove socijalne uključenosti;
 - pluralizma usluga i pružalaca usluga socijalne i dječje zaštite koje obavljaju i organizacije civilnog društva i druga pravna i fizička lica, pod uslovima i na način propisanim zakonom;
 - partnerstva i udruživanja različitih nosilaca djelatnosti i programa, posebno na lokalnom nivou u cilju dostupnosti usluga u najmanje restriktivnom okruženju i prevencije institucionalizacije;
 - transparentnosti u pogledu informisanja javnosti o socijalnoj i dječjoj zaštiti u sredstvima javnog informisanja, kao i na druge načine, u skladu sa zakonom.

Parametar za procjenu sadašnjeg nivoa razvijenosti programa namijenjenih marginalizovanim grupama i socijalnih servisa predstavljali su i standardi koje svaki servis mora da ima: strukturni i funkcionalni, kao i usklađenost sa ključnim principima EU prakse u oblasti socijalnih servisa i mehanizama socijalnog uključivanja:

- usklađenost servisa sa potrebama;
- decentralizacija servisa;
- raznolikost pružalaca usluga;
- efektivnost i efikasnost servisa;
- javnost rada i pouzdanost servisa;
- visok kvalitet servisa s uspostavljenim mehanizmima učenja i prepoznavanja dobre prakse i
- prilagodljivost servisa.

SITUACIONA ANALIZA

1. INSTITUCIONALNI I PRAVNI OKVIR NA NACIONALNOM NIVOU VAŽAN ZA IZRADU PLANA

PRAVNI OKVIR

Pravni okvir na nacionalnom nivou važan za socijalnu uključenost obuhvata prvenstveno Ustav Crne Gore, koji određuje da je Crna Gora građanska, demokratska, socijalna i ekološka država i da svako ima pravo na jednaku zaštitu svojih prava i sloboda, te da su svi pred zakonom jednaki bez obzira na bilo kakvu posebnost i lično svojstvo i da svako ima pravo na rad i na pravične i humane uslove rada. Jemči se posebna zaštita lica sa invaliditetom.

Aktivnosti na planu socijalne politike koje se sprovode na lokalnom nivou definisane su shodno odredbama brojnih pozitivno – pravnih propisa poput:

Lokalni plan za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) u opštini Budva

- Zakona o lokalnoj samoupravi,
- Zakona o državnim službenicima i namještenicima,
- Zakona o radu,
- Zakona o vaspitanju i obrazovanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama,
- Zakona o predškolskom obrazovanju,
- Zakona o osnovnoj školi,
- Zakona o visokom obrazovanju,
- Zakona o boračko invalidskoj zaštiti,
- Zakona o obligacionim odnosima
- Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti,
- Porodični zakon Crne Gore,
- Zakon o zabrani diskriminacije itd.

Svakako krucijalan za razvoj socijalnih servisa, bilo da su u nadležnosti države ili lokalnih samouprava, je **Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti ("Službeni list Crne Gore, broj 27/2013" od 11.06.2013. god.)**. U članu 2 ovog Zakona je navedeno: „Socijalna i dječja zaštita je djelatnost kojom se obezbjeđuju i ostvaruju mjere i programi namijenjeni pojedincu i porodici sa nepovoljnim ličnim ili porodičnim okolnostima, koji uključuju prevenciju, pomoć u zadovoljavanju osnovnih životnih potreba i podršku”.

Kada se govori o cilju socijalne i dječje zaštite, u članu 4. se navodi da: „Socijalna i dječja zaštita ima za cilj unaprijeđenje kvaliteta života i osnaživanje za samostalan i produktivan život pojedinca i porodice“.

Prava iz socijalne i dječje zaštite po važećem Zakonu o socijalnoj i dječjoj zaštiti su:

- 1) osnovna materijalna davanja;
- 2) usluge socijalne i dječje zaštite.

U članu 60 navodi se da su **usluge u oblasti socijalne i dječje zaštite:**

- 1) procjena i planiranje;
- 2) podrška za život u zajednici;
- 3) savjetodavno-terapijska i socijalno-edukativna usluga;
- 4) smještaj;
- 5) neodložne intervencije, i
- 6) druge usluge.

Usluge procjene i planiranja (prema članu 61) obavlja centar za socijalni rad, i one obuhvataju: procjenu stanja, odnosno potreba, snaga i rizika korisnika i drugih lica značajnih za korisnika; procjenu staraoca, hranitelja, usvojioca i lica kojem je dijete povjereno na njegu, vaspitanje i obrazovanje i izradu individualnog ili porodičnog plana pružanja usluga i drugih procjena i planova.

Usluge podrške za život u zajednici (prema članu 62) obuhvataju aktivnosti koje podržavaju boravak korisnika u porodici ili neposrednom okruženju.

Usluge podrške za život u zajednici su:

- dnevni boravak,
- pomoć u kući,
- stanovanje uz podršku,

Lokalni plan za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) u opštini Budva

- svratište,
- personalna asistencija,
- tumačenje i prevođenje na znakovni jezik i
- druge usluge podrške za život u zajednici.

Savjetodavno-terapijske i socijalno-edukativne usluge (prema članu 63) obuhvataju:

- savjetovanje,
- terapiju,
- medijaciju,
- SOS telefon i
- druge usluge s ciljem prevazilaženja kriznih situacija i unapređivanja porodičnih odnosa.

Gore navedene usluge pruža *pružalac usluge* socijalne i dječje zaštite.

Usluge smještaja su:

- porodični smještaj-hraniteljstvo;
- porodični smještaj;
- smještaj u ustanovu socijalne i dječje zaštite;
- smještaj u prihvatilište.

Pored centra za socijalni rad i drugi pružalac usluge socijalne i dječje zaštite može da pruža stručnu podršku i sprovodi odgovarajuću obuku pružaocima usluge porodičnog smještaja hraniteljstva i porodičnog smještaja.

Važećim Zakonom realizuju se opredeljenja koja podrazumijevaju, između ostalog, podsticanje razvoja raznovrsnih i uvođenje novih usluga socijalne i dječje zaštite u zajednici i uključivanje u sferu pružanja usluga što više različitih aktera. Djelatnost u oblasti socijalne i dječje zaštite, odnosno pojedine usluge može, u skladu sa ovim zakonom pružati i **pružalac usluge**: udruženje, preduzetnik, privredno društvo i fizičko lice, u skladu sa zakonom (član 119).

Nabavka usluga takođe je definisana i navodi se da usluge socijalne i dječje zaštite iz čl. 62 i 63 Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti, kao i usluge smještaja u ustanovu i prihvatilište – sklonište za kojima postoji potreba, a mogu se efikasnije obezbijediti od strane drugih pružalaca usluga, obezbjeđuju se kroz:

- postupak javne nabavke,
- javnim pozivom ili
- javno-privatnim partnerstvom.

Finansiranje usluga socijalne i dječje zaštite definisano je u važećem zakonu o soc. i dječjoj zaštiti u dijelu XIV (član 154).

Kada se govori o izgradnji, održavanju i opremanju ustanova socijalne i dječje zaštite, u Zakonu se navodi da "sredstva za izgradnju, održavanje i opremanje javne ustanove socijalne i dječje zaštite koje se finansiraju iz budžeta opštine obezbjeđuju se u budžetu opštine".

Zakon predviđa i propisivanje minimalnih standarda za pružanje usluga socijalne i dječje zaštite i postupak za dobijanje licence za organizacije i stručne radnike iz oblasti socijalne i dječje zaštite, zatim postupak akreditacije programa obuke, odnosno

Lokalni plan za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) u opštini Budva

programa pružanja usluga, u kome se ocjenjuje da li program obuke, odnosno program pružanja usluga, ispunjava utvrđene standarde za akreditaciju.

Od kada je u junu 2013. stupio je na snagu novi Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti, uslijedilo je i usvajanje više pravilnika iz oblasti socijalne i dječje zaštite i to:

- Pravilnik o sadržini i obliku individualnog plana aktivacije i načinu sprovođenja mjera socijalne uključenosti radno sposobnih korisnika materijalnog obezbjeđenja (Sl.list CG", broj 58/13). Ovim pravilnikom bliže se propisuje sadržina i oblik individualnog plana aktivacije i način sprovođenja mjera socijalne uključenosti radno sposobnih korisnika materijalnog obezbjeđenja.

- Pravilnik o sadržaju baze podataka i sadržaju i načinu vođenja evidencija u socijalnoj i dječjoj zaštiti (Sl.list CG", broj 58/13), kojim se propisuju bliži uslovi u pogledu sadržaja, čuvanja, načinu vođenja i pristupu evidencijama, registrima i bazi podataka.

- Pravilnik o bližim uslovima i standardima za obavljanje stručnih poslova u socijalnoj i dječjoj zaštiti (Sl.list CG", broj 56/13) kojim se utvrđuju stručni poslovi u socijalnoj i dječjoj zaštiti, kao i bliži uslovi i standardi za njihovo obavljanje.

- Pravilnik o organizaciji, normativima, standardima i načinu rada centra za socijalni rad (Sl.list CG", broj 58/13). Ovim pravilnikom propisuje se organizacija, normativi, standardi i način rada centra za socijalni rad, kao i bliži uslovi pružanja usluge procjene i planiranja u socijalnoj i dječjoj zaštiti.

- Pravilnik o bližim uslovima za ostvarivanje osnovnih materijalnih davanja iz socijalne i dječje zaštite (Sl.list CG", broj 40/13). Ovim pravilnikom se propisuju bliži uslovi za ostvarivanje materijalnih davanja iz socijalne i dječje zaštite, obrasci zahtjeva za ostvarivanje ovih davanja, kao i sadržaj i obrazac nalaza i mišljenja centra za socijalni rad .

- Pravilnik o bližim uslovima za pružanje i korišćenje usluga porodičnog smještaja-hraniteljstva i porodičnog smještaja (Sl.list CG", broj 19, od 17.aprila 2014.god). Ovim pravilnikom propisuju se bliži uslovi za pružanje i korišćenje usluga porodičnog smještaja-hraniteljstva i porodičnog smještaja, normativi i minimalni standardi usluga, procjena podobnosti lica za pružanje usluga, program i način sprovođenja obuke, pružanje stručne podrške, kao i naknadu troškova porodičnog smještaja-hraniteljstva i porodičnog smještaja i naknadu za rad pružaoca usluge.

Međunarodni pravni akti na kojima se bazira Lokalni plan za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) u opštini Budva su:

- Evropska socijalna povelja (1961.god) i Izmijenjena Evropska socijalna povelja (1996.god);
- Univerzalna deklaracija UN –a o pravima čovjeka (1948.god);
- Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima;
- Konvencija o pravima djeteta, usvojena od Generalne Skupštine UN (1989.god);
- Milenijumski razvojni ciljevi (2002.god);
- Konvencija UN-a o pravima osoba s invaliditetom (2006.god);
- UN Konvencija o zabrani svih oblika diskriminacije žena iz 1979 i Opcioni protokol uz ovu konvenciju;
- Evropska povelja o jednakosti muškaraca i žena u lokalnom životu (2006. god);
- Standardna pravila UN-a o izjednačavanju mogućnosti za osobe sa invaliditetom;
- Preporuka EU o koherentnoj politici za osobe sa invaliditetom,

Lokalni plan za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) u opštini Budva

- Konvencija Savjeta Evrope o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici ("Službeni list Crne Gore - Međunarodni ugovori, broj 4/2013"), poznata kao Istanbulska konvencija.

Imajući u vidu težnju Crne Gore ka postizanju članstva u EU, važno je uzeti u razmatranje i politiku i stav samih članica EU vezano za temu socijalne uključenosti i pružanja socijalnih servisa.

U EU, socijalne usluge imaju ključnu ulogu u poboljšanju kvaliteta života i pružanju socijalne zaštite². One obuhvataju:

- socijalno osiguranje,
- usluge zapošljavanja i obuke,
- socijalno stanovanje,
- dječija zaštita,
- dugoročna njega,
- usluge socijalne pomoći.

EU podstiče saradnju i razmjenu dobre prakse između zemalja EU za poboljšanje kvaliteta socijalnih usluga, i pruža finansijsku podršku za njihov razvoj i modernizaciju (npr. iz Evropskog socijalnog fonda). Evropska komisija podržava i dopunjuje politike zemalja članica u oblasti socijalne inkluzije i socijalne zaštite.

POLITIKE NA NACIONALNOM NIVOU KOJE SE TIČU SOCIJALNIH SERVISA

Za potrebe analize postojećih socijalnih servisa i procjene perspektive razvoja od ključne važnosti su nacionalne strategije u kojima je zastupljena oblast socijalne zaštite i definisana uloga Ministarstva rada i socijalnog staranja odnosno lokalnih aktera. Najvažniji su:

- Strategija razvoja socijalne i dječje zaštite u Crnoj Gori (2013 -2017.god),
- Strategija za integraciju osoba sa invaliditetom (OSI) u Crnoj Gori (2008 – 2016.god) i usvojeni novi Akcioni plan za njenu realizaciju za period 2012 - 2013.),
- Strategija razvoja sistema socijalne zaštite starih lica (2013 – 2017.god)
- Strategija razvoja volonterizma (2010 – 2015. god),
- Strategija zaštite od nasilja u porodici (2011 – 2015.god),
- Strategija Crne Gore za sprečavanje zloupotrebe droga (2013-2020.god) i Akcioni plan (2013 - 2016.god),
- Strategija zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa (2012 – 2015.god),
- Strategija Vlade Crne Gore za poboljšanje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori (2012-2016.god)

Slijedi kratki pregled navoda iz pojedinih strategija od važnosti za razvoj socijalnih usluga i zaštitu grupa u riziku.

1. Strategija razvoja socijalne i dječje zaštite u Crnoj Gori za period 2013 -2017.godine, predviđa razvijanje kroz sljedeće strateške pravce:

² Employment, Social Affairs & Inclusion, <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=750>

Lokalni plan za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) u opštini Budva

- Definisane razvojne politike socijalne i dječje zaštite povezane sa drugim sistemima i djelatnostima u društvu i harmonizovane sa međunarodnim propisima i standardima, usmjerene na prevenciju socijalnih problema;
- Decentralizaciju sistema socijalne i dječje zaštite;
- Učešće građana i korisnika u odlučivanju o sredstvima i načinima za zadovoljavanje potreba;
- Efikasnija materijalna davanja u socijalnoj i dječjoj zaštiti;
- Obezbeđivanje kvalitetnih usluga u socijalnoj i dječjoj zaštiti.

Decentralizacija podrazumijeva uključivanje i drugih aktera, pored države, u pružanje usluga: nevladinih organizacija, privatnog sektora, kao i građana. Proces decentralizacije socijalne i dječje zaštite ne znači da sve funkcije i prava treba da budu decentralizovane. Delegiranje pojedinih funkcija na lokalni nivo moguće je sprovesti jedino u oblasti socijalnih usluga u zajednici. Ključni dio koji se odnosi na uspostavljanje socijalnih usluga definisan je u Strategiji na slijedeći način:

„Obezbeđivanje kvaliteta usluga podrazumijeva:

- izradu minimalnih standarda usluga socijalne i dječje zaštite;
- razvoj usluga koje podržavaju prirodnu porodicu i porodično okruženje korisnika kao najmanje restriktivno okruženje;
- podsticanje razvoja usluga koje podržavaju boravak korisnika u porodici ili neposrednom okruženju: porodičnog smještaja-hraniteljstva, usluga dnevnih centara, pomoći u kući, savjetodavnih usluga i drugih usluga socijalne i dječje zaštite;
- podizanje kvaliteta usluga u postojećim ustanovama na viši nivo i pružanje novih usluga i uvođenje novih programa, posebno za djecu bez roditeljskog staranja, djecu sa smetnjama u razvoju, djecu i mlade sa poremećajima u ponašanju, lica sa invaliditetom, žrtve trgovine ljudima i porodičnog nasilja, liječene uživaocima opojnih sredstava, oboljelih od AIDS-a i dr.;
- obezbeđivanje efikasnog sistema stručne podrške, supervizije i inspekcije;
- promjenu u organizaciji rada centara za socijalni rad i uvođenje novih metoda rada“.

Pitanje kvaliteta usluga u sistemu socijalne i dječje zaštite i jačanje profesionalnih kapaciteta pružalaca usluga, posebno u državnim institucijama je suštinska pretpostavka uspješne reforme sistema socijalne i dječje zaštite. Jačanje profesionalnih kapaciteta zaposlenih i pružalaca usluga u sistemu socijalne i dječje zaštite podrazumijeva: kontinuiranu edukaciju zaposlenih; stručno napredovanje zaposlenih; izradu i akreditaciju programa edukacije zaposlenih; uvođenje sistema licenciranja i akreditacije za pružaoce usluga; uvođenje etičkih principa i izrada kodeksa prakse i profesionalnog ponašanja; uvođenje sistema evaluacije, supervizije i monitoringa efekata preduzetih mjera; uvođenje sistema nezavisnog nadzora i kontrole stručnog rada.

2. Strategija za integraciju osoba sa invaliditetom (OSI) u Crnoj Gori (2008 – 2016.god) i usvojeni novi Akcioni plan za njenu realizaciju za period 2012 - 2013.) kao glavni cilj postavlja unapređenje položaja OSI i njihovo uključivanje u sve oblasti društva na ravnopravnoj osnovi. Strategijom se preporučuje:

«Osnovati i razviti nove/nedostajuće servise bazirane na istraženim potrebama korisnika: Mreža dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju; Plaćeni prevoz djeci sa smetnjama u razvoju i njihovim pratiocima do centara gdje se školuju ili gdje borave; Centri za podsticanje samostalnog života OSI; Prevoz osoba sa invaliditetom „od vrata do vrata“; Gestovni prevodilac; Psi vodiči i pomagači; Službe za psihološko osnaživanje; Starateljstvo – lice koje se brine o OSI i koje to obavlja kao profesionalno zanimanje, a

koje može biti iz uže porodice ili po izboru same OSI. Ovaj rad treba da bude uračunat u staž za PIO; Specijalizovano hraniteljstvo za djecu sa smetnjama u razvoju; Personalni asistent za pomoć osobama sa invaliditetom.»

U Akcionom planu za 2014 – 2015. godinu se navodi mjera: „Osnovati i razviti nove/nedostajuće servise u lokalnim zajednicama” u okviru koje su navedene sljedeće aktivnosti: „Širenje mreže dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju; Promovisanje hraniteljstva za djecu sa smetnjama u razvoju; Uvođenje usluge personalnog asistenta; Uvođenje usluge prevodioca i tumača za znakovni jezik; Otvaranje male grupne kuće za smještaj djece sa smetnjama u razvoju“.

3. Strategija razvoja sistema socijalne zaštite starih lica (2013 – 2017.god) za opšti cilj postavlja: „Razvijanje integrisane socijalne zaštite starih lica radi očuvanja i poboljšanja njihovog kvaliteta života u prirodnom okruženju i osposobljavanja za produktivan život u zajednici, kao i radi predupređenja zavisnosti od socijalnih službi, efikasnim korištenjem postojećih resursa i razvijanjem novih dostupnih, kvalitetnih i raznovrsnih usluga socijalne zaštite”. Kao poseban cilj koji se odnosi na socijalne usluge i ulogu lokalne samouprave navodi: „Razvijenu mrežu vaninstitucionalnih/lokalnih usluga socijalne zaštite u zajednici koje unapređuju kvalitet života starih u njihovoj prirodnoj sredini i međugeneracijskih odnosa u porodici”.

Ono što ova Strategija planira jeste: „Ojačati kapacitete lokalnih samouprava za uvođenje lokalnih usluga; Obezbjediti uvođenje lokalnih socijalnih usluga na opštinskom i međuopštinskom nivou, u skladu sa sačinjenim akcionim planom; Uvedene savjetodavno terapijske i socio edukativne usluge za starije građane u okviru postojećih kapaciteta u sistemu socijalne ili zdravstvene zaštite u vidu posebnih programa; Unapređeni mehanizmi učešća NVO sektora u obezbjeđivanju socijalnih usluga – kroz razvanje mehanizama dostupnosti finansijskih sredstava iz budžeta NVO sektoru i drugim pružaocima usluga u skladu sa pluralizmom pružaoca usluga i podršku razvoju volonterizma u obezbjeđivanju socijalnih usluga čime se doprinosi povremenom/kontinuiranom obogađivanju osnovnog sadržaja usluge koji je propisan minimalnim standardima kvaliteta usluge.“

4. Strategija razvoja volonterizma (2010 - 2015) u dijelu koji se odnosi na socijalnu i zdravstvenu zaštitu navodi da treba raditi na poboljšanju kvaliteta i ekonomičnosti socijalne zaštite. Učešće i dobra volja građana mogu biti velika pomoć socijalno isključenim kategorijama društva. Mjere predložene Strategijom obuhvataju angažman volontera u dijelu: unapređivanja socijalne zaštite i kvaliteta servisa za djecu, stara i nemoćna lica; beskućnike i druge socijalno isključene kategorije stanovništva.

5. Strategija zaštite od nasilja u porodici (2011 - 2015), urađena je u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici (čl 18). Strategija sadrži: 1) ocjenu stanja i identifikovanje ključnih problema u socijalnoj i drugoj zaštiti; 2) ciljeve i mjere za unaprijeđenje socijalne i druge zaštite, a naročito u vezi: podizanja nivoa svijesti građana o problemu nasilja i formiranja stavova o neprihvatljivosti nasilja; razvoja programa za prevenciju nasilja; podrške porodici u prevenciji nasilja; daljeg razvoja normativnog okvira u oblasti zaštite; jačanja saradnje organa, ustanova, organizacija i drugih pravnih i fizičkih lica koja se bave zaštitom; sticanja novih znanja i vještina svih koji se bave zaštitom; unapređenja sistema za prikupljanje i analizu podataka i izvještavanja o slučajevima nasilja. Zakoni koji regulišu oblast nasilja u porodici u Crnoj Gori su:

- Porodični zakon („Službeni list RCG“br.01/07)
- Zakon o zaštiti od nasilja u porodici („Službeni list CG“br.46/10)

Lokalni plan za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) u opštini Budva

- Krivični zakonik („Službeni list RCG“br.70/03,13/04,47/06, „Službeni list CG“br.40/08, 25/10)
- Zakon o krivičnom postupku („Službeni list CG“br.57/09,49/10)
- Zakon o prekršajima („Službeni list CG“br01/11)
- Zakonom o javnom redu i miru („Službeni list RCG“ 41/94)
- Zakon o rodnoj ravnopravnosti („Službeni list“ RCG 46/07)
- Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti („Službeni list“ RCG 78/05)

Navodi se da Vlada i lokalne samouprave treba da rade na uspostavljanju dovoljnog broja skloništa za žrtve porodičnog nasilja. Neophodna je stalna edukaciju za profesionalce u institucijama koje pružaju zatitu žrtvama nasilja, kao preventivne aktivnosti i kampanje podizanja svijesti u cilju edukacije građanstva o ovom problemu.

6. Strategija Crne Gore za sprečavanje zloupotrebe droga 2013-2020 i Akcioni plan 2013- 2016, sadrži konkretne priloge, kao i ugrađene prijedloge i sugestije iskazane od strane nadležnih državnih organa, referentnih ustanova, lokalne samouprave, stručnjaka raznih profila, kao i nevladinih organizacija. U dijelu ostvarivanja cilja „Smanjenja potražnje za drogama“ posebna je važnost za oblast socijalnih servisa uloga svih aktera u oblasti rehabilitacije i reintegracije zavisnika/ca od droga u društvo, uključujući i lica na izdržavanju kazne i okviru kog je predviđeno „povećanje dostupnosti, pristupačnost i pokrivenosti efikasnim raznovrsnim intervencijama vezanim za socijalnu rehabilitaciju i socijalnu reintegraciju“.

7. Strategija zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa (2012 – 2015.god) kao prioritet broj 3 navodi: «Promovisanje socijalne inkluzije i smanjenje siromaštva». Ovaj prioritet se odnosi na pružanje podrške najranjivijim društvenim grupama u cilju stvaranja inkluzivnog društva, odnosno društva za sve. Neki od ciljeva su:

“Unapređenje sistema socijalnih davanja i socijalnih usluga u cilju bolje usmjerenosti i pokrivenosti ranjivih grupa”; “Integracija u zapošljavanju lica sa invaliditetom” i “Integracija u zapošljavanju RAE populacije, izbjeglica i raseljenih lica”. Takođe, u ovoj strategiji se ističe da treba raditi na kreiranju nacionalnog modela socijalnog preduzetništva čija bi implementacija doprinjela boljoj socijalnoj inkluziji i ekonomskoj emancipaciji ugroženih grupa i to kroz analizu stanja i uslova za primjenu koncepta socijalnog preduzetništva kao i inicijativa koje se mogu razviti kao primjer socijalne ekonomije, implementaciju pilot projekata posebno na sjeveru i za najugroženije grupe, zatim kroz podizanje nivoa informisanosti socijalnih partnera o konceptu socijalnog preduzetništva, stvaranje pravnog okvira za razvoj ovog koncepta, kao i kroz realizaciju programa i projekata koji imaju za cilj pokretanje inicijativa za razvijanje projekata socijalnog preduzetništva.

8. Strategija za razvoj hraniteljstva u Crnoj Gore sa Akcionim planom za period 2012.-2016. godini donešena je u cilju održivog, efikasnog i svima dostupnog sistema zaštite djece i mladih bez roditeljskog staranja. U Strategiji je navedeno da se hraniteljstvo kao adekvatni oblik zaštite zasniva na partnerstvu javnog, privatnog i civilnog sektora kao pružaoca usluga u ovoj oblasti i uz stimulisanje pune participacije korisnika – djece, kao i hranitelja. Strategija sadrži ocjenu stanja i identifikovanje ključnih problema u socijalnoj i dječjoj zaštiti djece i mladih bez roditeljskog staranja, u cilju ostvarivanje prava svakog djeteta na život u porodičnom okruženju, popularisanja hraniteljstva i senzibilisanje građana za bavljenje hraniteljstvom, izgradnje sistema kvaliteta zaštite djece bez roditeljskog staranja, unapređivanja zaštite djece na hraniteljstvu, kao i razvoja različitih

oblika hraniteljstva. Kao direktni korisnici se navode: djeca i mladi; biološke porodice djece u sistemu socijalne zaštite; srodničke hraniteljske porodice; nesrodničke hraniteljske porodice; građani – potencijalni kandidati za hraniteljstvo; zaposleni u centrima za socijalni rad; zaposleni u domovima za djecu; zaposleni u organima državne i lokalne samouprave koji rade u oblasti zaštite djece; nevladine organizacije. Pored toga u indirektnu ciljnu grupu spadaju: mediji; zaposleni u zdravstvenim i obrazovnim ustanovama; šira javnost. Procesom implementacije Strategije razvoja hraniteljstva u Crnoj Gori će upravljati državne i lokalne strukture, koje će osigurati realizaciju akcionih planova. Lokalne strukture se navode kao operativne strukture za realizaciju Strategije i to su: Centri za socijalni rad; Dom za djecu; Centri za dnevni boravak; službe zapošljavanja; mediji; NVO; vaspitno-obrazovne ustanove; zdravstvene ustanove.

9. Protokol o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici. Shodno obavezama iz Strategije zaštite od nasilja u porodici u novembru 2011. godine potpisan je i Protokol o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici, čiji su potpisnici Vrhovni Sud, Ministarstvo pravde, Vrhovno Tužilaštvo, Ministarstvo prosvjete i sporta, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Uprava policije i Vijeće za prekršaje. Protokol definiše tip usluga koje treba da obezbijede institucije koje pružaju zaštitu žrtvama nasilja u porodici, kao i rad na formiranju multidisciplinarnih timova na lokalnom nivou za praćenje i unapređenje koordinirane i efikasne zaštite žrtava porodičnog nasilja.

INSTITUCIONALNI OKVIR: AKTERI KLJUČNI ZA RAZVOJ SOCIJALNIH SERVISA NA NACIONALNOM NIVOU

INSTITUCIONALNI OKVIR: AKTERI KLJUČNI ZA RAZVOJ SOCIJALNIH SERVISA NA NACIONALNOM NIVOU

Ministarstvo rada i socijalnog staranja

Uredbom Vlade Crne Gore članom 18. regulisana je uloga i nadležnost Ministarstva rada i socijalnog staranja kako slijedi: „Ministarstvo rada i socijalnog staranja vrši poslove uprave koji se odnose na: radne odnose, zaštitu na radu, zarade i druga primanja iz rada i po osnovu rada; tržište rada, zapošljavanje i obrazovanje odraslih za potrebe tržišta rada u svim oblicima rada osim u državnim organima; zapošljavanje i rad stranaca u Crnoj Gori; zapošljavanje lica sa invaliditetom; zaštitu građana Crne Gore na radu u inostranstvu; međunarodnu saradnju i međunarodne ugovore iz nadležnosti ministarstva; sistem penzijskog i invalidskog osiguranja i oblast boračke i invalidske zaštite; zaštitu boraca, vojnih invalida, porodica palih boraca, civilnih invalida rata i članova njihovih porodica; socijalnu zaštitu, dječju zaštitu, zaštitu lica sa invaliditetom, zaštitu starih lica; socijalnu zaštitu lica koja traži azil, lica kojima je priznat status izbjeglice i lica kojima je odobrena dodatna zaštita; porodičnu zaštitu; saradnju sa Crvenim krstom Crne Gore, nevladinim organizacijama, agencijama Ujedinjenih nacija i drugim međunarodnim organizacijama; upravni postupak iz nadležnosti ministarstva; prvostepeni prekršajni postupak; vođenje registra Opšteg i granskih kolektivnih ugovora, registra sindikalnih organizacija, registra reprezentativnih sindikata i registra reprezentativnih organizacija udruženja poslodavaca; davanje ovlaštenja za obavljanje poslova iz oblasti zaštite na radu i vođenje registra izdatih ovlaštenja; priznavanje *inostranih sertifikata u neformalnom i informalnom obrazovanju sa vođenjem centralnog*

Lokalni plan za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) u opštini Budva

registra; upravni nadzor u oblastima za koje je ministarstvo osnovano; kao i druge poslove koji su mu određeni u nadležnost.“

Unutar Ministarstva organizovan je posebno *Direktorat za socijalno staranje i dječju zaštitu* u okviru koga se nalaze: *Direkcija za socijalnu i dječju zaštitu i nadzor i Direkcija za zaštitu rizičnih grupa*. U Direktoratu za socijalno staranje i dječju zaštitu vrše se poslovi koji se odnose na: zaštitu porodice, pojedinca, djece u riziku i lica u stanju socijalne potrebe, odnosno socijalne isključenosti a posebno na nesposobne za rad i materijalno neobezbijedjene, djecu bez roditeljskog staranja, djecu sa tjelesnom, mentalnom i senzornom ometenošću, zlostavljaju i zanemarenu djecu, djecu sa poremećajem u ponašanju, lica sa invaliditetom, stara lica, lica i porodice kojima je usljed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite kao i izbjegla i interno raseljena lica; kreiranje strateških dokumenata koji su od interesa za zaštitu pojedinih vulnerabilnih kategorija stanovništva; praćenje primjene usvojenih dokumenata; drugostepeni upravni postupak u oblasti socijalne i dječje zaštite i porodičnih odnosa; poslove iz oblasti analitike, planiranja i pripreme analiza, informacija i izvještaja o finansijskim tokovima koji služe kao osnova u izradi projekcije potrebnih sredstava za finansiranje godišnjih potreba i obaveza i investicionih ulaganja u oblastima socijalne i dječje zaštite; izradu izvještaja i statistika o korišćenju sredstava iz oblasti socijalne i dječje zaštite i njihovo generisanje unutrašnjim i spoljnim entitetima; programiranje i monitoring prioriteta/mjera koji je vezan za socijalnu inkluziju, u okviru Operativnog programa IPA IV komponente razvoj ljudskih resursa, ostvarivanje saradnje sa NVO i organima lokalne samouprave.

U Direkciji za socijalnu i dječju zaštitu i nadzor vrše se poslovi koji se odnose na: pripremu nacrti i predloga zakona, podzakonskih akata i drugih propisa iz oblasti socijalne i dječje zaštite; pripremu odgovarajućih informacija, analiza i programa; davanje stručnih mišljenja u vezi primjene zakona i drugih propisa iz ove oblasti; saradnju sa lokalnom samoupravom i nevladinim organizacijama; ostvarivanje prava na materijalno obezbjeđenje porodice; smještaj u drugu porodicu; pomoć u vaspitanju i obrazovanju djece i mladih sa posebnim potrebama; ostvarivanje prava na ličnu invalidninu, njegu i pomoć drugog lica kojima je priznat status izbjeglice, opremu za novorođeno dijete, dodatak za djecu; odmor i rekreaciju djece; ostvarivanje prava u oblasti porodičnih odnosa; rješavanje u drugostepenom upravnom postupku iz oblasti socijalne i dječje zaštite; vodjenje postupka o ispunjavanju uslova za obavljanje djelatnosti javnih i privatnih ustanova za ovu oblast i obavljanje socijalne i dječje zaštite kao preduzetničke djelatnosti; dodjelu koncesija u skladu sa Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti; poslove iz oblasti analitike, planiranja i pripreme analiza, informacija i izvještaje o finansijskim tokovima u oblasti socijalne i dječje zaštite; saradnju sa NVO i organima lokalne samouprave; izradu analiza, izvještaja i informacija iz oblasti socijalne i dječje zaštite.

U Direkciji za zaštitu rizičnih grupa vrše se poslovi koji se odnose na: pripremu propisa i drugih akata u ovoj oblasti; pripremu analiza, informacija izvještaja i stručnih mišljenja u vezi stanja i primjene propisa iz ove oblasti; praćenje stanja u oblasti zaštite djece bez roditeljskog staranja i zlostavljene i zanemarene djece, invalida i djece sa posebnim potrebama, djece sa poremećajima u ponašanju, starih lica, raseljenih i izbjeglih lica i RAE; trgovinu djecom i ljudima; bolesti zavisnosti; vođenje evidencije potencijalnih usvojlaca i djece podobne za usvojenje; programiranje i monitoring prioriteta/mjera koji

Lokalni plan za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) u opštini Budva

je vezan za socijalnu inkluziju, u okviru Operativnog programa IPA IV komponente razvoj ljudskih resursa, ostvarivanje saradnje sa NVO i organima lokalne samouprave; izradu analiza, izvještaja i informacija iz oblasti zaštite rizičnih grupa.

Pored ovog ministarstva, posebno važnu ulogu imaju i Ministarstvo prosvjete i sporta i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, ali i ostala ministarstva u svom domenu.

Zavod za statistiku Crne Gore – MONSTAT

Zavod za statistiku Crne Gore – MONSTAT je nadležno tijelo za proizvodnju zvanične statistike. U okviru rada Sektora socijalnih statistika i demografije, konkretno Odsjeka statistike tržišta rada, uslova života, socijalne usluge i potrošnje domaćinstava rade se istraživanja iz oblasti socijalne zaštite i prikupljaju se informacije o korisnicima usluga koji su u stanju socijalne potrebe. Prate se centri za socijalni rad, ustanove socijalne zaštite, korisnici socijalne zaštite (maloljetni i punoljetni). Podaci o centrima za socijalni rad prikupljaju se statističkim izvještajima dobijenih od centara za socijalni rad, dok se podaci o ustanovama za socijalnu zaštitu prikupljaju statističkim izvještajima dobijenih od ustanova za socijalnu zaštitu djece, omladine i odraslih lica. Ovi podaci su rezultat redovnih statističkih istraživanja koja se sprovode u dvogodišnjoj periodici. Pored ovih prikupljaju se i podaci o korisnicima socijalne zaštite koji se dobijaju na osnovu redovnih statističkih istraživanja centara za socijalni rad koja se sprovode svake godine.

USTANOVE SOCIJALNE ZAŠTITE NA NACIONALNOM NIVOU

Ustanove za odrasla i stara lica obezbjeđuju privremeni ili trajni smještaj, ishranu, njegu i zdravstvenu zaštitu odraslim i ostarjelim licima koja su bez sredstava za život, bez porodičnog staranja, ometene u psihičkom ili fizičkom razvoju, i usljed toga nesposobna za samostalan život, a i bez uslova da im se odgovarajuća njega i pomoć obezbijedi u sastvenoj porodici. U ustanovama za odrasla i stara lica došlo je do povećanja broja korisnika u 2010 godini za 5.3% u odnosu na 2008.godinu, uz veće učešće žena (67.4%) u odnosu na muškarce (32.6%) u 2010.godini.

Ustanove za djecu i mlade (ustanove za djecu i mlade lišenu roditeljskog staranja, ustanove za djecu i mlade ometenu u psihičkom i fizičkom razvoju, ustanove za djecu i mlade sa poremećajima u ponašanju) obezbjeđuju privremeno ili trajno zbrinjavanje, ishranu, zdravstvenu zaštitu, vaspitanje, obrazovanje i stručno osposobljavanje djece i mladih kojima je potreban ovakav oblik zaštite.

LOKALNE STRATEGIJE, AKCIONI PLANOVI, ODLUKE U OBLASTI SOCIJALNE ZAŠTITE

Strateški plan razvoja Opštine za period 2013-2018 je u formi nacрта i u ovom dokumentu se kao prioriteta u oblasti socijalne zaštite pored osnivanja Dnevnog centra navode i otvaranje Doma i obezbjeđenje stanova za stara lica.

Opština Budva ima usvojen **Lokalni plan akcije za mlade (LPAM)**. On definiše dva najvažnija elementa politike prema mladima:

1. nosioce te politike (javne institucije, civilni sektor i njihova interakcija), i
2. instrumente te politike (infrastruktura, budžet, programi, informativna politika i sl. a sve uobličeno u strategiju sa konkretnim planom akcije).

LPAM definiše presjek trenutnog stanja položaja mladih u Budvi i analizu problema sa kojima se mladi najčešće srijeću, kao i formulisanje mjera za rješavanje definisanih problema mladih iz slijedećih oblasti: obrazovanje, zapošljavanje, zdravlje, učešće mladih u životu društva, ljudska prava, slobodno vrijeme, kultura, informisanje i mobilnost i porodica.

Opština takođe ima usvojen **Lokalni plan aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti** koji predstavlja razvojni dokument za implementaciju politike rodne ravnopravnosti. Ovaj lokalni plan obuhvata i mjere koje se odnose na servise podrške žrtvama nasilja. Prema podacima Uprave policije PJ Budva, u periodu od 2007 - 2009. Godine registrovano je 43 krivičnih djela nasilje u porodici i porodičnoj zajednici, podnesena je 41 krivična prijava nadležnim tužiocima, kojima je obuhvaćeno 46 oštećenih lica, od kojih je 41 žena ili 89,13 %. U cilju rješavanja ovog problema, donijet je Zakon o zaštiti od nasilja u porodici kojim će se dodatno regulisati ovo pitanje, sa ciljem da se ustanovi sistem posebnih zaštitnih mjera i pruži podrška žrtvama porodičnog nasilja. Pozivajući se na međunarodna dokumenta koja tretiraju ovu oblast i smatrajući hitnim borbu protiv ovog fenomena Savjet Evrope je usvojio Preporuku Rec (2002) o zaštiti od nasilja nad ženama koja preporučuje državama članicama da preduzmu sve neophodne mjere kako bi se stalo na put ovom problemu. Mjere iz ove oblasti nalaze se prenešene u ovom lokalnom planu za unapređenje socijalne i dječije zaštite.

Postoji usvojen **Strateški plan razvoja Opštine za period 2012 do 2016.** god. koji u jednom dijelu obuhvata i oblast socijalne zaštite.

INSTITUCIJE NA LOKALNOM NIVOU I ANALIZA STANJA

Opština Budva

Nadležnosti lokalne samouprave u oblasti socijalne i dječje zaštite definisane su Zakonom o lokalnoj samoupravi, Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti i Statutom Opštine Budva.

Odlukom o organizaciji i načinu rada organa lokalne uprave Opštine Budva, socijalna politika, odnosno socijalno staranje u nadležnosti je Sekretarijata za društvene djelatnosti u okviru kojeg funkcioniše i Kancelarija za prevenciju bolesti zavisnosti, kao posebna unutrašnja organizaciona jedinica. Prema navedenoj Odluci, Sekretarijat za društvene djelatnosti vrši, između ostalog, sljedeće poslove:

- *poslove obezbjeđivanja uslova i unapređenje djelatnosti zdravstvene zaštite, socijalne i dječije zaštite, primjene propisa i drugih akata iz oblasti socijalne i dječije zaštite, kućna njega i pomoć starim i invalidnim licima, staranje o ostvarivanju*

Lokalni plan za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) u opštini Budva

njihovih prava iz ove oblasti, vođenje postupka za rješavanje stambenih pitanja lica u stanju socijalne potrebe, vodi postupak za ostvarivanje prava na jednokratne novčane pomoći, stara se o ostvarivanju dječje zaštite koja se odnosi na odmor i rekreaciju, smještaj i ishranu djece i drugim dodatnim oblicima dječje zaštite koje propiše Opština; prati i učestvuje u obezbjeđivanju uslova za ostvarivanje i unapređenje primarne zdravstvene zaštite iniciranjem, predlaganjem i planiranjem mjera u ovoj oblasti, a koje su od neposrednog interesa za lokalno stanovništvo;

Budžet namjenjen socijalnim programima

Lokalna samouprava je Budžetom za prethodne godine izdvajala značajna sredstva za socijalnu politiku.

Odlukom o budžetu Opštine Budva za 2014. godinu planirano je 70 000€ za jednokratne socijalne pomoći fizičkim licima, odnosno pojedincima koji se nalaze u stanju socijalne potrebe i 26 000€ za tuđu njegu i pomoć, dok je na ime transfera nevladinim organizacijama (NVO) planirano 70 000€. Sredstva namijenjena projektima NVO dodjeljuju se putem konkursa. Realizaciju podržanih projekata prati i daje ocjenu njihove realizacije Komisija za dodjelu sredstava, na osnovu podnijetih izvještaja o realizaciji podržanih projekata.

U oblasti socijalne i dječje zaštite preko ovog organa sprovodi se, u saradnji sa Crvenim krstom, humani projekat „Njega starih lica u Crnoj Gori“ koji obuhvata asistenciju, pomoć i obilazak starih lica u našoj opštini. Zaključen je Sporazum o realizaciji i finansiranju lokalnog javnog rada „Njega starih lica u Crnoj Gori“ između Opštine Budva i Opštinske Organizacije Crvenog Krsta.

Projekat „**Njega starih lica u Budvi**“ započeo je u našoj opštini 2006. godine, u saradnji sa Zavodom za zapošljavanje Crne Gore. Zaključno sa 2011. godinom, Zavod za zapošljavanje izlazi iz ovog projekta, a Opština samostalno nastavlja organizaciju i finansiranje projekta.

Za 2013. godinu donijeta je Odluka o izvođenju lokalnog javnog rada „Njega starih lica u Budvi“, kao nastavku državnog javnog rada „Njega starih lica u Crnoj Gori“. Takođe je potpisan i Sporazum o realizaciji i finansiranju lokalnog javnog rada „Njega starih lica u Budvi“ za period od 01.01.2013. do 31.12.2013. godine između Opštine Budva i Opštinske organizacije Crvenog Krsta Crne Gore, koja je partner u ovom poslu.

Odlukom o budžetu Opštine Budva za 2013. godinu, za ovu namjenu predviđena su sredstva u visini od 25.000,00 € - tuđa njega i pomoć.

Sam projekat „Njega starih lica u Budvi“, zasnovan je na „Strategiji razvoja socijalne zaštite starih lica u Crnoj Gori za period 2008. – 2012. godine i predstavlja uslugu socijalne zaštite.

Planiran je kao alternativni način zbrinjavanja starih lica u vidu fizičkog zbrinjavanja, te socijalne i psihološke pomoći starim licima u njihovom okruženju – kući. Osnovni cilj jeste da se kroz uključivanje relev-antnih institucija stvori osnova da ovaj program preraste u trajni vid pružanja pomoći starim licima - korisnicima.

Korisnici su stare osobe iz gradske zone koje imaju više od 65 godina, koje su penzionisane, primaju neki od oblika socijalne nadoknade i u stanju su socijalne potrebe.

Lokalni plan za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) u opštini Budva

Većinom su to usamljene, stare i nemoćne osobe, lošeg zdravstvenog i materijalnog stanja, osobe bez ili sa vrlo slabim socijalnim odnosima i sa teškoćama u održavanju domaćinstva. Trenutno je uključeno 40 korisnika, a projekat je stalno otvoren za uključenje novih korisnika.

Za pomoć korisnicima angažovane su tri gerontodomačice na području Budve i jedna gerontodomačica u Petrovcu. Pružaju se slijedeće vrste pomoći:

- Pomoć pri obezbjeđivanju ishrane (nabavka namirnica, priprema i serviranje obroka, održavanje higijene posuđa)
- Pomoć prilikom održavanja lične higijene (pomoć pri umivanju, češljanju, kupanju, frizerski tretmani, manikir, pedikir)
- Pomoć pri održavanju odjevnih predmeta i postelnog rublja (pranje rublja, pranje posteljine, peglanje)
- Pomoć u zagrijavanju prostorija (uključivanje grijanja, provjetravanje prostorija, unošenje ogrjeva)
- Pomoć u održavanju higijene stana (održavanje higijene sobe korisnika, kuhinje, kupatila)
- Aktivnosti kojima se zadovoljavaju rekreativne, kulturno zabavne i religiozne potrebe korisnika
- Aktivnosti u održavanju dobrog zdravstvenog stanja (pozivanje ljekara, pratnja do ljekara, pomoć oko nabavke lijekova)
- Pomoć pri zadovoljavanju socijalnih potreba korisnika (nabavka novina, plaćanja računa i sl.)

U dosadašnjem radu na ovom Projektu, imali smo samo pozitivne reakcije od strane korisnika – starih lica. Mnogim starim osobama u našem gradu, angažovanjem članova stručnog tima i gerontodomačica, poboljšana je kvaliteta življenja. Ovo se prvenstveno odnosi na poboljšanje uslova života u smislu održavanja higijene stanova, lične higijene i poboljšanja socijalnih odnosa.

Neki korisnici su nakon dugog vremena, uz pomoć gerontodomačica, izašli u šetnju, a mnogima su gerontodomačice jedine osobe koje ih posjećuju.

Posjete gerontodomačica omogućile su starim licima da ostanu u svom vlastitom okruženju, da lakše podnose bolesti koje su sastavni dio starosti, smanjuje se njihova usamljenost, pravilnije i zdravije žive.

Korisnici koji su u stanju socijalne potrebe povremeno primaju od Crvenog krsta pomoć u namirnicama i sredstvima za ličnu higijenu, a Opština povremeno dodjeljuje jednokratne novčane pomoći za najugroženije korisnike.

U prostorijama Opštinske organizacije Crvenog krsta organizuju se druženja korisnika, a organizovani su i jednodnevni izleti.

Strategijom razvoja socijalne zaštite starih lica 2013-2016 godine, koju je usvojila Vlada Crne Gore u septembru 2013. godine, stavlja se akcenat na razvijanje integrisane socijalne zaštite starih lica radi očuvanja i poboljšanja njihovog kvaliteta života u prirodnom okruženju i osposobljavanju za produktivan život u zajednici, kao i radi predupređenja zavisnosti od socijalnih službi, efikasnim korišćenjem postojećih resursa i razvijanjem novih dostupnih, kvalitetnih i raznovrsnih usluga socijalne zaštite.

Takođe su definisana dva pravca razvoja sistema socijalne zaštite starih lica:

- Razvoj proaktivnog odnosa svih društvenih aktera prema fenomenu starenja i starosti i uključivanje ovih pitanja u sve oblasti društvenog razvoja
- Uvođenje kvalitetnih usluga u socijalnoj zaštiti i razvoj mreže usluga u zajednici koje podržavaju kvalitetan život starih lica u njihovom prirodnom okruženju i smanjuju rizik od smještaja starih u ustanove.

U skladu sa navedenom strategijom Opština Budva je donijela odluku da se projekat „Njega starih lica u Budvi“ nastavi i u 2014. godini. Odlukom o budžetu Opštine Budva za 2014. godinu za ovu namjenu predviđa sredstva u iznosu od 26.000,00€, a sklopljen je i Sporazum o saradnji na projektu „Njega starih lica u Budvi“ za period od 01.01.2014. do 31.12.2014. godine sa Opštinskom organizacijom Crvenog krsta.

Imajući u vidu da Crna Gora spada u zemlje sa visokim indeksom starenja, i da se kretanje broja starijih građana iznad 60 godina u odnosu na ukupan broj stanovnika povećava i u našem gradu, smatramo da je potrebno da ovaj vid socijalne zaštite u narednom periodu zaživi kao trajan vid zbrinjavanja starih osoba.

Osnivanje Javne ustanove „Dnevni centar za djecu i omladinu sa smetnjama i teškoćama u razvoju“

U skladu sa standardima razvoja socijalnih servisa, Opština Budva se opredijelila da osnuje Javnu ustanovu „Dnevni centar za djecu i omladinu sa smetnjama i teškoćama u razvoju“ kao ustanovu dječje i socijalne zaštite u cilju podrške djeci i omladini sa smetnjama i teškoćama u razvoju.

Dnevni centar kao jedan od socijalnih servisa obezbijediće na lokalnom nivou zadovoljavanje obrazovnih i drugih potreba djece i omladine sa smetnjama i teškoćama u razvoju koja ne mogu da pohađaju nijedan vid inkluzivnog obrazovanja u našem sistemu i obuhvatio bi djecu i omladinu u uzrasta od 3 do 21 godine (u perspektivi do 27 godina).

U Dnevnom centru korisnici bi provodili značajan dio vremena, sticali vještine neophodne za svakodnevni život i ostvarili bi fundamentalno pravo da odrastaju u porodičnom okruženju sa individualnim razvojno-obrazovnim programom.

Pri Sekretarijatu djeluje Kancelarija za prevenciju bolesti zavisnosti i mlade koja je u izvještajnom periodu (2013) u saradnji sa organizacijama civilnog društva sprovela niz edukativnih radionica djeci i mladima na temu prevencije bolesti zavisnosti.

Saradnja i partnerstvo u razvoju socijalnih usluga

Sekretarijat za društvene djelatnosti u realizaciji redovnih aktivnosti i poslova ostvaruje značajnu saradnju sa domaćim i međunarodnim institucijama i organizacijama. Posebno je značajna saradnja sa sljedećim organizacijama iz Budve: Opštinska organizacija Crvenog krsta Budva, NVO „Puževa kućica“ Budva, NVO „Udruženje paraplegičara – Budva“, NVO „Opštinska organizacija gluvih i nagluvih – Budva“, NVO „REA – Budva“, NVO „Organizacija slijepih za opštine Kotor, Tivat, Herceg Novi i Budvu“.

Funkcionisanje radnih grupa i savjeta za socijalnu politiku

Opština Budva nema oformljen Savjet za socijalnu politiku. Radne grupe za oblast socijalne politike formiraju se shodno potrebi.

Odnos sa NVO sektorom definisan je u skladu sa Statutom Opštine Budva (član. 132-134). Informisanje i konsultovanje o aktuelnim problemima lokalne samouprave i omogućavanje učešća u radu radnih grupa za pripremu normativnih akata ili izradu projekata i programa su neke od obaveza lokane samouprave. Isto tako, Statutom Opštine Budva propisano je da će Predsjednik Opštine najmanje jedan put godišnje organizovati radne sastanke Glavnog administratora, starješina organa i javnih službi i predstavnika nevladinog sektora, dok će Predsjednik Skupštine organizovati radni sastanak predsjednika klubova odbornika i predstavnika nevladinih organizacija u cilju razmatranja dostignutog stepena i unapređenja dalje saradnje. Takođe, Statut obezbeđuje pravo prisustvovanja, ali bez prava odlučivanja na zasjedanjima Skupštine (Institut "Prazna stolica") za predstavnika nevladinih organizacija. Riječ je o saradnji nevladinog sektora sa organima lokalne samouprave na način što se predstavnicima NVO omogućava učešće na sjednicama u raspravi i pretresu pitanja za koja su zainteresovane.

U okviru poslova koji su vezani za povjerenika za izbjegla i raseljena lica, pruža se asistencija i pravna pomoć izbjeglim i raseljenim licima uz aktivnu i uspješnu saradnju za Upravom za zbrinjavanje izbjeglica Crne Gore

Izvršeno je istraživanje o potrebama lica sa invaliditetom i hendikepom na teritoriji Opštine Budva i nakon toga, uradjena je detaljna analiza. Istraživanje i analiza su obavljani u saradnji sa Centrom za socijalni rad Kotor, udruženjem paraplegičara Budve, organizacijom gluvih i slijepih iz Tivta, Budve i Kotora.

Takodje je obavljeno istraživanje na terenu o stanju R/IRL populacije u naselju Palestina i u naseljima Stanišići i Markovići. Napravljena je analiza o njihovom stambenom statusu, stepenu obrazovanja, broju članova porodice, dobi i obrazovanju djece ove populacije.

U Budvi postoji i Komisija za usmjeravanje djece sa posebnim obrazovnim potrebama koja egzistira u okviru Sekretarijata za društvene djelatnosti, čiji je rad takođe važan kada se govori o potrebama djece sa teškoćama i smetnjama u razvoju. Osnovana je 2006. a počela sa radom 2008. godine.

Komisija za usmjeravanje donosi predlog o usmjeravanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama u odgovarajući obrazovni program u predškolsku ustanovu, školu ili posebnu ustanovu, na osnovu procjene tj. pojedinačnog mišljenja članova Komisije. Članovi Komisije u procesu donošenja mišljenja ostvaruju kontakt, komunikaciju, konsultacije sa stručnim licima vaspitno-obrazovne ustanove u koju će dijete biti usmjereno, kao i sa drugim nadležnim ustanovama u cilju dobijanja informacija od značaja za donošenje predloga za usmjeravanje. Nakon toga, Komisija preporučuje najoptimalnije rješenje za vaspitanje i obrazovanje djeteta sa posebnim obrazovnim potrebama. Predlog o usmjeravanju radi se na osnovu pedagoške, psihološke i druge dokumentacije koja se dobija od odgovarajućih ustanova, a bazira se i na procjenama, ostvarenom kontaktu sa djetetom, roditeljima djeteta i stručnjacima. Na osnovu

Lokalni plan za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) u opštini Budva

predloga Komisije, Sekretarijat za društvene djelatnosti, kao organ lokalne uprave nadležan za poslove prosvjete, donosi rješenje o usmjeravanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama u odgovarajući obrazovni program.

Komisija, takođe, prati da li se adekvatno primjenjuje i realizuje predlog o usmjeravanju djeteta. To znači da analizira izvještaje koje vaspitno-obrazovne ustanove dostavljaju Komisiji kao povratnu informaciju (izrada i primjena IROP-a, dodatna stručna pomoć, obuka kadra, ispunjavanje pedagoških normativa za broj učenika u odjeljenju i slično), ali i obavlja periodične posjete (uvid u realizaciju rješenja na licu mjesta) u cilju sagledavanja postignutih rezultata ili suočavanja sa eventualnim problemima ili nerealizovanim aktivnostima. Posjete se realizuju dva puta u toku školske godine (u decembru i aprilu). U decembru 2013. godine Komisija je obavila prvu posjetu.

U 2013. godini Komisija je razmatrala i dala predloge na osnovu kojih je donijeto 17 rješenja o usmjeravanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama u odgovarajući vaspitno- obrazovni program.

U tabeli koja slijedi data je struktura djece sa posebnim obrazovnim potrebama prema stepenu smetnje u razvoju, kao i prema ustanovama u koje su usmjerena. Radi se o usmjerenjima na osnovu posljednjeg zahtjeva roditelja.

I Djeca sa težim i teškim smetnjama u razvoju (broj - ustanova): Resursni centar za djecu i omladinu „Podgorica“- 3, Resursni centar za sluh i govor, Kotor – 2, Specijalno odjeljenje u O.Š. „Jugoslavija“, Bar – 6, JPU „Ljubica Jovanović – Maše“- 3, Poslije usmjerenja u vrtić, nisu podnosili novi zahtjev -1, OŠ „II osnovna škola“- 2, OŠ „Mirko Srzentić“- 9

II Djeca sa lakšim i umjerenim smetnjama u razvoju (broj - ustanova): JPU „Ljubica Jovanović – Maše“- 5, OŠ „Druga osnovna škola“- 1, OŠ „Mirko Srzentić“- 1, SMŠ „Danilo Kiš.“

II Djeca sa teškoćama u razvoju (broj - ustanova): OŠ „Mirko Srzentić“(2) i SMŠ „Danilo Kiš“

Prema podacima sa kojima raspolaže Komisija, ukupno je 21 dijete sa težim i teškim smetnjama u razvoju i 11 djece sa lakšim i umjerenim smetnjama u razvoju.

Sekretarijat za društvene djelatnosti se u toku 2013. godine bavio i analizom trenutne situacije o broju i položaju R/IRL populacije. Ovo istraživanje je sprovedeno u saradnji sa predstavnikom NVO „RAE“ Budva, Crvenim krstom Crne Gore-Opštinska organizacija Budva i Centrom za socijalni rad. Cilj istraživanja je bio utvrđivanje broja odraslih lica i djece R/IRL populacije koji žive na teritoriji opštine Budva. Takođe je utvrđen njihov stepen obrazovanja, zaposlenost i uslovi u kojima žive. Prikupljeni podaci će biti korišteni u daljnjim aktivnostima usmjerenim na poboljšanje položaja R/IRL populacije.

Aktuelno stanje u naselju Palestina- Lastva Grbaljska: Muškarci: 48; Žene: 48; Djeca: 99. **Ukupno 195.**

Aktuelno stanje u naselje Stanišići: Muškarci: 5; Žene: 11; Djeca: 18. **Ukupno 34.**

Nadalje, obavljeno je istraživanje o potrebama mladih sa invaliditetom, na teritoriji opštine Budva, gdje su ustanovljene njihove potrebe. Urađena je analiza postojećeg stanja i pokrenuta inicijativa za obezbjeđivanje prostorija u kojima bi se okupljale osobe sa invaliditetom. Istraživanje je urađeno u saradnji sa NVO „Organizacija slijepih za opštine Kotor, Tivat, H. Novi i Budvu“, NVO „Opštinska organizacija gluvih i nagluvih Budva“, NVO „Udruženje paraplegičara Budva“. Istraživanjem je utvrđeno da na teritoriji opštine Budva živi 140 OSI/OSH, od kojih je 8 osoba sa mentalnim oboljenjima, 40 gluvih i nagluvih, 86 paraplegičara (od kojih su 23 članovi , Udruženja paraplegičara Budva') i 6 slijepih osoba. Posebna pažnja obraćena je na oblast učešća mladih u životu društva.

JU CENTAR ZA SOCIJALNI RAD ZA OPŠTINE KOTOR, TIVAT I BUDVA: PODRUČNA SLUŽBA BUDVA

Centar za socijalni rad Budva je služba koja posluje u okviru Centra za socijalni rad Kotor, Tivat i Budva. Ima 4 zaposlena 4 službenika i 1 volontera (2 pravnik, 1 socijalnog radnika, 1 radnika SSS, 1 volontera socijalnog radnika). Kako su dio Centra Kotor, poslove psihologa i pedagoga rade kolege iz Kotora.

U Centru stručni poslovi se obavljaju u okviru tima koji sačinjavaju pravnik, socijalni radnik i psiholog, obzirom da smo mali Centar iste osobe su članovi tima, osim tima koji se odnosi na zaštitu od nasilja u porodici koji je formiran na nivou Centra za socijalni rad Kotor, a čine ga predstavnici raznih institucija.

Prava iz oblasti socijalne zaštite kao i druga prava u službi Centra ostvaruju se na osnovu Zakona o socijalnoj i dječijoj zaštiti, Porodičnog zakona i drugih podzakonskih akata nadležnog Ministarstva rada i socijalnog staranja. Prava iz oblasti socijalne i dječije zaštite su: materijalno obezbjeđenje porodice, naknada za njegu i pomoć drugog lica, lična invalidnina, pravo na osposobljavanje za rad, smještaj u ustanove socijalne zaštite, zdravstvena zaštita korisnika, pogrebni troškovi korisnika, dječiji dodatak, novčana naknada za nezaposlene porodilje i opremnina za dijete, refundacija porodiljskog odsustva zaposlenih porodilja, jednokratne novčane pomoći, prevoz invalidnih lica, zimovanje i ljetovanje djece korisnika MOP-a, ishrana u vrtiću.

Pored navedenih prava u službi Centra obavljaju se poslovi iz oblasti porodičnih odnosa, a koji obuhvataju poremećene odnose u porodici, vršenje nadzora nad sprovođenjem roditeljske dužnosti, pokretanje postupka zbog zanemarivanja roditeljske dužnosti, sprovođenje postupka mirenja, povjere djece i regulisanja stanja ličnih odnosa između roditelja i djece nakon razvoda braka ili odvojenog života roditelja, zaštita ličnih i imovinskih prava djece, postupak usvojenja, izdržavanja i dr.

Iz oblasti starateljstva obavljaju se postupci postavljanja staratelja maloljetnoj djeci, licima lišenim poslovne sposobnosti, kao i u posebnim slučajevima radi okončanja određenih sudskih postupaka; pokretanje postupka lišenja poslovne sposobnosti, davanje mišljenja sudu o određenim pitanjima u ostavinskim postupcima i dr.

Iz oblasti maloljetničke delikvencije u nadležnost Centra su djeca sa asocijalnim ponašanjem, djeca izvršioi krivičnih djela i prekršajnih radnji, mlađa punoljetna lica sa asocijalnim ponašanjem, povratnici iz vaspitnih ustanova. Rad se odnosi na davanje mišljenja u postupcima koji se vode kod nadležnih sudova, smještaj u vaspitnoj ustanovi,

Lokalni plan za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) u opštini Budva

nadzor nad maloljetnicima kojima je izrečena vaspitna mjera, rad na prevenciji, savjetodavni rad, saradnja sa školama i dr. ustanovama.

Uz sve napred navedene poslove u Centru se svakodnevno obavlja savjetodavni rad sa strankama bez obzira na ostvarivanje prava ili pokretanje određenog postupka.

- Za korisnike MOP-a u toku 2013. godine isplaćeno je: 99.393,94 EUR
- za korisnike DD: 32.512,20 EUR
- za njegu i pomoć drugog lica: 71,479,80 EUR
- za ličnu invalidninu: 41,000.34 EUR
- za povlastice u saobraćaju: 19,846,00 EUR
- za troškove ishrane u predškolskim ustanovama: 4,949.20 EUR
- za porodični smještaj: 20,200.00 EUR
- za posebnu naknadu za korisnike smještaja: 3,240.00 EUR
- za naknadu za novorođeno dijete: 25,459,00 EUR
- za naknadu po osnovu rođenja djeteta (nezapos. Porod.): 20.847,10 EUR
- za refundaciju naknade zarade za porodiljsko odsustvo: 1.100 732,67 EUR (za privatni sektor) i 40.068,77 (za javni sektor)

Centar za socijalni rad Budva ima 6 korisnika smještenih u Dom starih „Grabovac“ u Risnu.

Korisnici prava na MOP, njegu i pomoć drugog lica, ličnu invalidninu i porodični smještaj imaju pravo na subvenciju na struju. Broj ovih korisnika je 93.

Odmor i rekreacija djece: Korisnici MOP-a i djeca bez roditeljskog staranja imaju pravo na besplatno ljetovanje i zimovanje u trajanju od 7 dana. Ovo pravo je koristilo u 2013. Godini 40 djece.

ZAVOD ZA ZAPOSŁJAVANJE: BIRO RADA BUDVA

Kretanja na tržištu rada u 2013. godini, kao i u nekoliko prethodnih, najopštije gledano, pokazuju da je ono i dalje izloženo uticaju globalne ekonomske krize, posebno ako se to, kroz obim i strukturu tražnje i zapošljavanja, upoređuje sa stanjem i trendovima iz predkriznog perioda. **Osnovne karakteristike kretanja i stanja na tržištu u CG** mogle bi se svesti na sledeće: visoka **dugoročna nezaposlenost**; visoka **nezaposlenost mladih**; izražene **disproporcije između ponude, tražnje i zapošljavanja**; **sezonski karakter zapošljavanja**; znatan rast **broja nezaposlenih visokoškolaca**; **relativno veliki broja zapošljavanja strane radne snage** i velike **regionalne razlike** u nezaposlenosti i **veliki broj nezaposlenih lica koji se smatra teže zapošljivim**.

Stopa nezaposlenosti, posmatrana kao odnos broja registrovanih nezaposlenih i aktivnog stanovništva, na dan 31. decembar 2013. godine je **bila najniža u opštini Budva (8,74%)**. Naravno, ova brojke ne obuvata broj ne registrovanih a nezaposlenih.

Jedna od veoma korisnih mjera imajući u vidu socijalnu inkluziju su javni radovi. Oni predstavljaju važan instrument države kojim se ublažavaju posljedice otvorene nezaposlenosti i jedan je od uspješnijih programa aktivne politike zapošljavanja. Javni radovi su lokalni ili državni programi zapošljavanja, koji se organizuju zbog sprovođenja programa socijalne zaštite, obrazovnih, kulturnih programa, programa za zaštitu prirode,

Lokalni plan za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) u opštini Budva

komunalnih i drugih programa, koji se temelje na društveno korisnom, neprofitnom radu. Programi javnih radova podstiču otvaranje novih radnih mjesta i podizanje radnih potencijala, nivoa znanja i vještina nezaposlenih lica, a istovremeno pomažu razvoj lokalnih samouprava.

Asistenti u nastavi – važna karika inkluzije: Prepoznajući značaj doprinosa razvoju inkluzivnog obrazovanja Zavod je kroz javni rad "Asistenti u nastavi" podržao ovaj model obrazovanja. Asistenti u nastavi daju doprinos unapređenju kvaliteta inkluzivnog obrazovanja i omogućavaju da škola obezbijedi dobru edukaciju svim učesnicima, nezavisno od njihovih različitih mogućnosti. Asistentova uloga je da pruži tehničku pomoć djetetu sa posebnim obrazovnim potrebama, nastavniku i čitavom razredu, zavisno od potrebe u datom trenutku.

Personalna asistencija – socijalni servis: Personalnom asistencijom kao programom socijalne podrške pruža se podrška i pomoć u osposobljavanju za aktivnosti svakodnevnog života u kući i u specijalizovanim ustanovama djeci i omladini sa smetnjama u razvoju, socijalno isključenoj djeci, kao i njihovim porodicama.

Njega starih lica: Ovaj rad se realizuje već osam godina i predstavlja alternativni vid zbrinjavanja starih, socijalno ugroženih lica, angažovanjem gerontodomaćica obučениh za pružanje socijalno psihološke podrške i pomoć ovoj kategoriji lica.

Radionice namijenjene licima sa invaliditetom: Kontinuirano, u saradnji sa socijalnim partnerima, realizuju se radionice za izradu novogodišnjih, osmomartovskih čestitki i ukrasa, suvenira i drugih jednostavnih ukrasnih predmeta i nakita kojima se lica sa invaliditetom

Nažalost, kako se vidi iz izvještaja ZZZCG za 2013 godinu, u opštini Budva nije bilo odobrenih i sprovedenih javnih radova.

Tabela: Javni radovi (br.38)³

R/b	Biro rada	Učesnici javnih radova	Neka bude čisto	Asistencija u nastavi	Asistencija u kući, centru, udruženju	Njega starih lica	Ostali socio - ekonomski programi javnih radova socijalne zaštite
	1	2(3+4+5+6+7)	3	4	5	6	7
1	Bar	40	6	10	3	3	18
2	Budva	5	5	0	0	0	0
3	Ulcinj	12	6	1	5	0	0
4	UKUPNO	57	17	11	8	3	18

U Opštini Budva odobren je 1 kredit.

Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom »Sl.list CG«, br. 49/08, 73/10 i 39/11 predstavlja pravni osnov za realizaciju mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom i u cilju sprovođenja Zakona, donijeta su i podzakonska akta, usaglašena sa standardima međunarodnih institucija i Evropske unije. Profesionalna rehabilitacija teže zapošljivih lica, koja nemaju status lica sa invaliditetom, kao mjera aktivne politike zapošljavanja,

³ ZZZCG Izvještaj o radu za 2013. god

utvrđena je Zakonom o zapošljavanju i ostvarivanju prava iz osiguranja od nezaposlenosti («Službeni list CG», br.14/10 i 45/12), s tim da se postupak ostvarivanja prava na profesionalnu rehabilitaciju ovih lica sprovodi u skladu sa Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom.

U cilju realizacije profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom i drugih teže zapošljivih lica, u ZZZCG su, shodno Zakonu, obrazovane prvostepene, odnosno Drugostepena komisija za profesionalnu rehabilitaciju. Mjere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije sprovodi izvođač profesionalne rehabilitacije, koji ispunjava uslove propisane zakonom, u pogledu prostora, opreme, stručnog kadra i standarda za njihovu realizaciju, jer se radi o procesu koji se realizuje sa ciljem osposobljavanja pojedinca za socijalnu i radnu integraciju, koji omogućava da se lica sa invaliditetom i ostala teže zapošljiva lica, kao ciljna grupa, na odgovarajući način osposobe za rad, zadrže zaposlenje, u njemu napreduju ili promijene profesionalnu karijeru. Suštinu profesionalne rehabilitacije čini prepoznavanje problema, procjena preostale radne sposobnosti, usmjeravanje i osposobljavanje za zapošljavanje, uz psiho-socijalnu podršku i na kraju zapošljavanje, održanje zaposlenja i napredovanje u njemu. Programi profesionalne rehabilitacije se realizuju u skladu sa Pravilnikom o standardima za sprovođenje mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije.

JU „DOM ZDRAVLJA“ BUDVA

U proteklom periodu Dom zdravlja Budva se pored primarne zdravstvene zaštite koja obuhvata zdravstveno vaspitanje stanovništva, zdravstvenu zaštitu majke i djeteta, uključujući i planiranje porodice, imunizaciju, prevenciju u suzbijanju lokalnih endemskih bolesti, odgovarajuće liječenje uobičajenih oboljenja, obezbjeđenje ampularnih ljukova i sanitetskog materijala, zdravstvena zaštita odojčadi i djece predškolskog uzrasta, školske djece i omladine, žena, radnika i iznemoglih starijih osoba i ostalo za oko 18000 stanovnika sa stalnim mjestom prebivališta u Budvi i oko 2500 raseljenih izbjeglih lica i brojnim turistima.

Pri Domu zdravlja Budva funkcionišu: **Savjetovalište za reproduktivno zdravlje** i **Savjetovalište za mlade**, u čijim edukacijama učestvuju i djeca starijeg uzrasta. Dva puta mjesečno u Dom zdravlja Budva dolazi lekar iz Doma zdravlja Tivat i vrši pregled djece (Služba iz regionalnog Centra za podršku djeci sa smetnjama u razvoju za opštine Herceg Novi, Budva, Tivat i Kotor). **Centar za podršku djeci sa smetnjama u razvoju** za opštine Herceg Novi, Budva, Tivat i Kotor radi pri Domu zdravlja Herceg Novi osnovan je 2008. godine, za djecu uzrasta do 15 godina. Centar ima potencijal za integrativni razvoj preventivnih programa, savjetodavno-terapijskih socijalnih usluga i usluga podrške i osnaživanja djece i mladih i njihovih porodica. Nažalost nije bilo moguće prikupiti podatke o broju djece korisnika Centra iz posebnih gradova jer se evidencija vodi po uslugama (zbog plaćanja), a ne po djetetu, i to samo za osiguranike.

ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA NA LOKALNOM NIVOU KAO PRUŽAOCI USLUGA SOCIJALNE I DJEČJE ZAŠTITE

Lokalni plan za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) u opštini Budva

Slabi su podaci koji se odnose na vaninstitucionalne oblike socijalne zaštite. Jedini podatak sa kojim raspoložemo odnosi se na pomoć u kući starima. Ovu uslugu pruža opštinska organizacija Crvenog krsta u okviru lokalnog javnog rada kojim je obuhvaćeno 42 korisnika, a finansira Opština Budva.

Od oktobra 2013. godine, servis podrške djeci i mladima sa smetnjama u razvoju u Budvi pruža NVO "Puževa kućica" Budva i to kroz dva projekta "Servis podrške djeci i mladima sa smetnjama u razvoju", i "Defektološka, psihološka i fizioterapeutska pomoć djeci i mladima sa smetnjama u razvoju" koje finansira Opština Budva.

Uslugu podrške za život u zajednici koja je inače najmanje zastupljena- tumačenje i prevođenje na znakovni jezik - pruža Organizacija gluvih i nagluvih za Kotor, Tivat, Budvu i Herceg Novi. Međutim, podršku za pružanje ove usluge organizacija je u 2013. godini dobila od Opština Kotor i Herceg Novi, a aktivnosti se odnose na štampanje priručnika o pravima osoba sa oštećenjem sluha i održavanje Kluba roditelja djece sa oštećenim sluhom i Kluba djece sa roditeljima sa oštećenim sluhom.

Pretragom Odluka Komisije za raspodjelu dijela prihoda od igara na sreću za period 2011-2012, može se naći podatak da je u izvještajnom periodu Udruženje paraplegičara iz Opštine Budva u cilju otklanjanja barijera za osobe sa invaliditetom pokrenulo projekat⁴ izrade Nacrta Odluke o prioritetima pristupačnosti za osobe sa invaliditetom u Opštini Budva i njenog uvrštavanja u dnevni red SO Budva. Tako je, na inicijativu Udruženja paraplegičara iz Opštine Budva urađena Odluka o postavljanju, odnosno građenju i uklanjanju pristupnih rampi, liftova i sličnih objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom na teritoriji Opštine Budva ("Sl. list Crne Gore - opštinski propisi", br. 15/14 od 16.05.2014).

Katalog socijalnih usluga za Opštinu Budva⁵:

Ciljna grupa	Vrsta usluge	Tip usluge	Naziv pružaoca
Stare osobe	Podrška za život u zajednici	Pomoć u kući	Sekretarijat za društvene djelatnosti, Crveni krst
Osobe sa invaliditetom	Podrška za život u zajednici	Tumačenje i prevođenje na znakovni jezik	Organizacija gluvih i nagluvih za Kotor, Tivat, Budvu i Herceg Novi

PROCJENA BROJA KORISNIKA I POTENCIJALNIH KORISNIKA SOCIJALNIH SERVISIA

Prema podacima popisa stanovništva iz 2011. godine opština u Budvi živi 19 218 stanovnika, od čega 9224 (48%) muškaraca i 9994 žena (52%).

⁴ Projekat "Pristupačnost za sve - Osobe sa invaliditetom" je podržala Komisija za raspodjelu dijela prihoda od igara na sreću 2012.godine u iznosu od 7.550 eura.

⁵ "Mapiranje usluga socijalne zaštite u Crnoj Gori", Institut alternativa

Budva je najrazvijenija opština u Crnoj Gori sa indeksom razvijenosti jedinice lokalne samouprave 362,40 a stopa nezaposlenosti je 13,21%.

U gradskom/urbanom dijelu Opštine živi 83.23% stanovnika, dok manji dio, njih 16.77 živi van gradske sredine.⁶ Kada je u pitanju starosna struktura, po popisu iz 2011. godine, prosječna starost stanovništva u Budvi je 36.5 godina (35.4 muškarci a 37.5 žene).

Popisom stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. godine, po prvi put su se prikupljali podaci o postojanju **smetnji u obavljanju svakodnevnih aktivnosti**⁷. Lica koja imaju smetnje pri obavljanju svakodnevnih aktivnosti su lica koja imaju praktična ograničenja u izvođenju ili učestvovanju u različitim aktivnostima. Ova grupa uključuje lica koja doživljavaju ograničenja u osnovnim funkcionalnim aktivnostima, kao što su hod, sluh, vid itd, čak i ako je ograničenje bilo poboljšano upotrebom pomagala ili uz podršku okoline.

U opštini Budva, prema istraživanju MONSTAT-a, postoji 1 348 tj. 7% lica sa smetnjama u obavljanju svakodnevnih aktivnosti⁸, što je manje od broja na nacionalnom nivou koji iznosi 11%.

Pri prikupljanju podataka o vrsti smetnje, bilo je moguće dati više odgovora jer lice može da ima više od jedne vrste smetnji pri obavljanju svakodnevnih aktivnosti. Prema vrstama smetnji u odnosu na ukupno stanovništvo, u Budvi:

- 658 tj. 3.4% ima smetnje sa kretanjem,
- 133 tj. 0.7% sa sluhom,
- 233 tj. 1.2% sa vidom,
- 115 tj. 0.6% sa pamćenjem, koncentracijom ili sporazumjevanjem,
- 506 tj. 2.6% ima ostale teškoće.

Ako govorimo o starosnoj strukturi stanovništva koje ima smetnje pri obavljanju svakodnevnih aktivnosti onda je slika sljedeća:

Ukupan broj	Ispod 15 godina	Od 15 do 29 godina	Od 30 do 49 godina	Od 50 do 64 godine	Od 65 do 84 godine	Od 85 i više godina
1348	30	36	201	457	562	62

Iz date tabele se može primjetiti da je najveći broj osoba koje imaju smetnje u obavljanju svakodnevnih aktivnosti, njih 1 019 u starosnoj grupi od 50 i više godina, od **čega 624 osobe starosti od 65 i više godina**, što daje smjernice za definisanje prioritetnih grupa i broja potencijalnih korisnika za oblast pružanja socijalnih usluga u samoj opštini Budva.

⁶ MONSTAT, Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u Crnoj Gori 2011.god. „Stanovništvo Crne Gore prema polu, tipu naselja, nacionalnoj, odnosno etničkoj pripadnosti, vjeroispovijesti i maternjem jeziku po opštinama u Crnoj Gori”

⁷ «Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u Crnoj Gori 2011. godine, Stanovništvo koje ima smetnje u obavljanju svakodnevnih aktivnosti, po opštinama u Crnoj Gori.»

⁸ ZAVOD ZA STATISTIKU, MONSTAT, Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u Crnoj Gori 2011. godine

Lokalni plan za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) u opštini Budva

Prema podacima sa zadnjeg popisa stanovništva iz 2011. godine u Budvi živi 4 266 djece uzrasta od 0 do 18 godina, što je 22,2% od ukupnog broja stanovnika. Iz RE populacije je 88 djece od kojih su 71 Egipćani.

U opštini Budva nije napravljen Lokalni plan akcije za djecu. Ipak, u opštini su prepoznali neke od problema djece kroz izradu Lokalnog plana akcije za mlade, kao na primjer, rješavanje problema djece iz romske populacije koja žive u naselju Palestina. Kroz rad Komisije za usmjeravanje prepoznate su potrebe djece sa smetnjama. Takođe su kroz rad ove Komisije prepoznali potrebu osnivanja Dnevnog centra za djecu sa smetnjama u razvoju. Kao potreba se navodi i formiranje Omladinskog centra, jer djeci i mladima nedostaju kulturni sadržaji tokom cijele godine, kao npr. bioskop i sl., „jer djeca nemaju čime popuniti slobodno vrijeme. Mladi naročito djeluju nezainteresovano za bilo kakav aktivizam jer nema institucija i ustanova gdje bi oni mogli da popune vrijeme”.

Kroz Savjetovanište za mlade pri Domu zdravlja skoro 2.000 djece edukovano u protekle dvije godine. Radi se i prevenciju bolesti zavisnosti – postoji Kancelarija koja ima stalno zaposlene i honorarno zaposlene ali se ne javlja puno ljudi za informacije i podršku. Zbog toga je urađeno istrživanje u svim osnovnim školama i srednjoškolskom centru u Budvi i konstatovano da postoji izražen problem zlouporabe alkohola i PAS.

Prema podacima iz 2011.godine

- 1. Obuhvat djece MOP-om: 125 tj. 2,93%**
- 2. Obuhvat djece DD-om: 123 tj. 2,88%**
- 3. Stopa djece na institucionalnom smještaju (na 1.000 djece): 2 tj. 0,47%**
- 4. Stopa djece na porodičnom smještaju (na 1.000 djece) 4 tj. 0,94%**
 - 4.1. Obuhvat djece na porodičnom smještaju srodničkim hraniteljstvom: 4 tj. 100%**
 - 4.2. Obuhvat djece na porodičnom smještaju nesrodničkim hraniteljstvom: 0**
- 5. Stopa djece koja su prijavljena kao žrtve nasilja CSR-u (na 1.000 djece) 2 tj. 0,47%**
- 6. Stopa djece u sukobu sa zakonom (na 1.000 djece) 29 tj. 6,80%**

Tabela: Postojeći i nedostajući servisi koji se tiču djece⁹:

⁹UNICEF, radna verzija dokumenta Mapiranje servisa za djecu, 2013.god

Lokalni plan za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) u opštini Budva

5.4.2. Postojeći i nedostajući servisi dječje zaštite u Budvi

Pregled postojećih i nedostajućih servisa dječje zaštite u opštini Budva			
Vrste usluga		Postojeći servisi dječje zaštite u opštini	Nedostajući servisi dječje zaštite u opštini (prema LPA i/ili izjavama stejkholdera)
PREDLOG ZAKON O SOCIJALNOJ I DJEČJOJ ZAŠTITI	Usluge procjene i planiranja	CSR	
	Usluge podrške za život u zajednici		Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju Dnevni centar za djecu sa problemima u ponašanju i u sukobu sa zakonom Tumačenje i prevodjenje na znakovni jezik
	Savjetodavno-terapijske i socijalno-educativne usluge		
	Usluge smještaja	Srodničko hraniteljstvo	Mreža hraniteljskih porodica, uključujući nesrodničko, specijalizovan i urgentno hraniteljstvo
	Neodložne intervencije	CSR	
Savjetodavno-terapijske i usluge u sektoru obrazovanja		Komisija za usmeravanje djece sa posebnim obrazovnim potrebama Vaspitno-obrazovne ustanove (3 predškolske, od kojih su 2 privatne, 3 OŠ i 1 SS)	
Savjetodavno-terapijske i usluge u sektoru zdravstva		Dom zdravlja Budva: Savetovalište za mlade; Savetovalište za reproduktivno zdravlje; Centar za mentalno zdravlje	

ANALIZA POTREBA U ZAJEDNICI – KONSULTOVANJE GRAĐANA

Shodno odredbama Odluke o učešću lokalnog stanovništva u vršenju javnih poslova („Službeni list Crne Gore – opštinski propisi“ broj 13/12), Sekretarijat za društvene djelatnosti sproveo je postupak prethodnog konsultovanja po pitanju izrade Lokalnog plana za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) za period 2014-2018. godine. Postupak je sproveden na sljedeći način:

- sačinjeno je *Obavještenje za građane i zainteresovanu javnost* (organi lokalne uprave, javne službe čiji je osnivač Opština, mjesne zajednice, državni organi i službe, mediji, nevladine organizacije, preduzetnici i druga pravna lica), koje je objavljeno na internet stranici Opštine Budva dana 05.02.2014. godine, oglasnoj tabli Opštine Budva i u Lokalnom javnom emiteru „RTB“ Budva.
- Kao mehanizam prethodnog konsultovanja objavljen je *Javni poziv građanima i zainteresovanoj javnosti* (organi lokalne uprave, javne službe čiji je osnivač Opština, mjesne zajednice, državni organi i službe, mediji, nevladine organizacije, preduzetnici i druga pravna lica) da dostave predloge, interese i stavove u vezi pripreme Lokalnog plana za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) za period 2014-2018. godine, i to: 1. u pisanoj formi putem pošte na adresu: Opština Budva, Trg Sunca br. 3, Sekretarijat za društvene djelatnosti, ili

Lokalni plan za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) u opštini Budva

neposredno na pisarnici opštine Budva sa naznakom *Sekretarijatu za društvene djelatnosti*; 2. u elektronskoj formi na e-mail adresu ljiljana.pjerotic@budva.me idrustvene.djelatnosti@opstinabudva.com, ili telefonom na broj 078119689.

- Pored dostavljanja predloga, interesa i stavova, zainteresovani subjekti mogli su popuniti *Upitnik* koji je urađen u cilju konsultovanja javnosti u postupku pripreme navedenog Lokalnog plana. Link za upitnik je postavljen na internet stranici Opštine Budva www.budva.me.

Rok za dostavljanje predloga, interesa, stavova, kao i za popunjavanje upitnika u postupku prethodnog konsultovanja bio je 7 dana od dana objavljivanja obavještenja i Javnog poziva na internet stranici Opštine Budva, od 5. februara do 13. februara 2014. godine.

PREGLED PREDLOGA, STAVOVA I INTERESA GRAĐANA

Dati su sljedeći predlozi, stavovi i interesi građana i zainteresovane javnosti u elektronskoj formi:

1. "Udruženje paraplegičara – Budva" predlaže sljedeće mjere za unapređenje položaja lica sa invaliditetom:

- Izrade baze podataka lica sa invaliditetom na teritoriji opštine Budva,
- obezbjedjivanje besplatne usluga pomoći u kući za stara lica sa invaliditetom,
- obezbjedjivanje besplatne usluge personalnih asistenata za lica sa invaliditetom kojima je takva pomoć neophodna,
- obezbjedjivanje psihosocijalne podrške za lica sa invaliditetom, kroz organizovanje psihosocijalnih radionica i savjetovališta sa ciljem jačanja njihovog samopouzdanja i uključivanja u društvo,
- formiranje centra za lica sa invaliditetom,
- obezbjedjivanje finansijske pomoći za najugroženije kategorije lica sa invaliditetom,
- obezbjedjivanje podrške organizacijama koji štite prava lica sa invaliditetom,
- razvoj volontreizma i uključivanje omladine u program pomoći za lica sa invaliditetom,
- podrška samohranim majkama koje su osobe sa invaliditetom, kroz obezbjedjivanje finansijske pomoći, pomoći u kući i bebisiting pomoći,
- podrška licima sa invaliditetom, kroz stvaranje pristupačne fizičke sredine,
- obezbjedjivanje pružanja usluga zdravstvene zaštite (fizioterapija itd)u kućnim uslovima za lica sa invaliditetom,
- obezbjedjivanje besplatne pomoći (bebisiting) u podizanju djeteta sa invaliditetom.

2. Odgovori na Upitnik:

Na pitanje „**Koje su po Vašem mišljenju prioritetne ciljne grupe kada se govori o socijalnim servisima?**“ odgovori su sljedeći:

- Marko: Djeca u riziku (bez roditeljskog staranja; sa smetnjama i teškocama u razvoju; u sukobu sa zakonom; koje zloupotrebljava alkohol, drogu ili druga opojna sredstva; koje je žrtva zlostavljanja, zanemarivanja, nasilja u porodici i eksploatacije ili kod kojeg postoji opasnost da će postati žrtva i sl.); Stara i nemoćna lica;

Beskućnici; Žrtve nasilja; Samohrani roditelji bez porodične podrške i odgovarajućih uslova za život.

- Anonimni: Djeca u riziku (bez roditeljskog staranja; sa smetnjama i teškoćama u razvoju; u sukobu sa zakonom; koje zloupotrebljava alkohol, drogu ili druga opojna sredstva; koje je žrtva zlostavljanja, zanemarivanja, nasilja u porodici i eksploatacije ili kod kojeg postoji opasnost da će postati žrtva i sl.); Žrtve nasilja; Samohrani roditelji bez porodične podrške i odgovarajućih uslova za život; Mladi u riziku.
- Ante Urban: Djeca u riziku (bez roditeljskog staranja; sa smetnjama i teškoćama u razvoju; u sukobu sa zakonom; koje zloupotrebljava alkohol, drogu ili druga opojna sredstva; koje je žrtva zlostavljanja, zanemarivanja, nasilja u porodici i eksploatacije ili kod kojeg postoji opasnost da će postati žrtva i sl.); Osobe sa invaliditetom; Stara i nemoćna lica; Samohrani roditelji bez porodične podrške i odgovarajućih uslova za život.
- Tatjana Bošković, Bijeljina: Djeca u riziku (bez roditeljskog staranja; sa smetnjama i teškoćama u razvoju; u sukobu sa zakonom; koje zloupotrebljava alkohol, drogu ili druga opojna sredstva; koje je žrtva zlostavljanja, zanemarivanja, nasilja u porodici i eksploatacije ili kod kojeg postoji opasnost da će postati žrtva i sl.); Osobe sa invaliditetom; Stara i nemoćna lica; Mladi u riziku

Na pitanje „**Koje socijalne servise smatrate najvažnijim za građane i građanke Budve?**“, odgovori su sljedeći:

- Marko: Pomoć u kući; Personalna asistencija; Tumačenje i prevođenje na znakovni jezik; Druge usluge podrške za život u zajednici.
- Anonimni: Stanovanje uz podršku; Savjetodavnoterapijske i socijalnoedukativne usluge: savjetovanje, terapija; Druge usluge s ciljem prevazilaženja kriznih situacija i unaprjeđivanja porodičnih odnosa; Usluge smještaja: smještaj u prihvatilište, smještaj u ustanovu socijalne i dječije zaštite.
- Ante Urban: Pomoć u kući; Personalna asistencija; Tumačenje i prevođenje na znakovni jezik; Savjetodavnoterapijske i socijalnoedukativne usluge: savjetovanje, terapija, medijacija; Usluge smještaja: smještaj u prihvatilište, smještaj u ustanovu socijalne i dječije zaštite.
- Tatjana Bošković, Bijeljina: Usluge podrške za život u zajednici: Dnevni boravak; Savjetodavnoterapijske i socijalnoedukativne usluge: savjetovanje, terapija; Druge usluge s ciljem prevazilaženja kriznih situacija i unaprjeđivanja porodičnih odnosa; Usluge smještaja: smještaj u prihvatilište, smještaj u ustanovu socijalne i dječije zaštite.

Ovaj Izvještaj je objavljen na internet stranici Opštine Budva www.budva.me, dana 20.02.2014. godine.

PRIORITETNE CILJNE GRUPE

U skladu sa Zakonom o socijalnoj i dječijoj zaštiti u ostvarivanju ciljeva socijalne i dječije zaštite, posebno se štite:

1) dijete:

- bez roditeljskog staranja;
- čiji roditelj nije u stanju da se o njemu stara;
- sa smetnjama i teškoćama u razvoju;

Lokalni plan za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) u opštini Budva

- u sukobu sa zakonom;
- koje zloupotrebljava alkohol, drogu ili druga opojna sredstva;
- koje je žrtva zlostavljanja, zanemari vanja, nasilja u porodici i eksploatacije ili kod kojeg postoji opasnost da će postati žrtva;
- žrtva trgovine ljudima;
- kojem roditelji nijesu saglasni oko načina vršenja roditeljskog prava;
- koje se zatekne van mjesta prebivališta bez nadzora roditelja, usvojioca ili staratelja;
- trudnica bez porodične podrške i odgovarajućih uslova za život;
- samohrani roditelj sa djetetom bez porodične podrške i odgovarajućih uslova za život;
- kojem je usljed posebnih okolnosti i socijalnog rizika potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite.

2) odraslo i staro lice:

- sa invaliditetom;
- koje zloupotrebljava alkohol, drogu ili druga opojna sredstva;
- koje je žrtva zanemarivanja, zlostavljanja, eksploatacije i nasilja u porodici ili kod kojeg postoji opasnost da će postati žrtva;
- žrtva trgovine ljudima;
- koje je beskućnik;
- trudnica bez porodične podrške i odgovarajućih uslova za život;
- samohrani roditelj sa djetetom bez porodične podrške i odgovarajućih uslova za život;
- kojem je usljed posebnih okolnosti i socijalnog rizika potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite.”

U skladu sa analizom stanja na lokalnom nivou i prepoznatim ciljnim grupama koje se posebno štite Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti, te preporukama iz Strategije razvoja sistema socijalne i dječje zaštite (2013-2017. godine) definisane su prioritetne ciljne grupe u opštini Budva i to su:

- **Djeca (sa fokusom na djecu sa teškoćama i smetnjama u razvoju)**
- **Stara lica;**
- **Osobe sa invaliditetom;**
- **Samohrani roditelji;**
- **Materijalno ugrožena lica;**
- **Lica i porodice u riziku (žrtve nasilja, mladi u sukobu sa zakonom, zavisnici od PAS i njihove porodice, teško zapošljiva lica).**

Definisanje prioritetnih ciljnih grupa radilo se na osnovu izabranih kriterijuma:

- stepena ugroženosti/ranjivosti ciljne grupe – što se dosta vezuje za siromaštvo ali i ostale parametre koji dovode do isključenosti,
- brojnosti ciljne grupe,
- koliko sistemska akcija doprinosi širenju mreže postojećih i ustanovljavanju novih socijalnih usluga,
- strukturi potreba ciljne grupe,
- lokalnih kapaciteta i raspoloživih resursa – itj. procjene lokalnih kapaciteta da se odgovori na potrebe,

Lokalni plan za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) u opštini Budva

- nivoa zadovoljavanja potreba – efikasnost i aktivnosti,
- usklađenosti potencijalnih usluga sa prioritetima nacionalnih i drugih lokalnih strategija (sa posebnim osvrtom na strategiju za smanjenje siromaštva i socijalne isključenosti) .

VIZIJA PLANA

Vizija:

Opština Budva obezbjeđuje nepohodne usluge socijalne i dječje zaštite svim građanima i građankama kojima su potrebne.

CILJEVI

Strateški cilj:

Unapređenje socijalne inkluzije ranjivih grupa i svih lica u stanju socijalne potrebe, naročito djece sa teškoćama i smetnjama u razvoju, starih lica, osoba sa invaliditetom, samohranih roditelja, materijalno ugrženih lica i lica i porodica u riziku (žrtve nasilja, mladi u sukobu sa zakonom, zavisnici od PAS i njihove porodice, teško zapošljiva lica).

Specifični ciljevi:

- 1. Obezbiježene adekvatne usluge socijalne i dječje zaštite svoj djeci Budve u stanju potrebe, a posebno djeci sa teškoćama i smetnjama u razvoju.**
- 2. Unaprijeđeni postojeći i formirani novi servisi koji doprinose poboljšanju kvaliteta života osoba sa invaliditetom i njihovih porodica.**
- 3. Povećan kvalitet i dostupnost usluga socijalne zaštite za stara lica.**
- 4. Obezbijeđen veći nivo socijalne inkluzije materijalno ugroženih lica i njihova bolja obuhvaćenost uslugama socijalne i dječje zaštite.**
- 5. Obezbijeđeni adekvatni servisi podrške samohranim roditeljima i njihovoj djeci.**
- 6. Obezbijeđeni adekvatni servisi podrške licima i porodicama u riziku (žrtvama nasilja, mladima u riziku i mladima u sukobu sa zakonom, zavisnicima od PAS i njihovim porodicama, teško zapošljivim licima).**

OPERATIVNI – AKCIONI PLAN

2014 – 2018.god

OPERATIVNI – AKCIONI PLAN

1. DJECA (sa fokusom na djecu sa teškoćama i smetnjama u razvoju)

1. Specifični cilj: Obezbijeđene adekvatne usluge socijalne i dječije zaštite svoj djeci Budve u stanju potrebe, a posebno djeci sa teškoćama i smetnjama u razvoju.

Mjere - aktivnosti	Indikatori	Nosioci aktivnosti	Vreme realizacije	Izvori finansiranja
1.1. Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju.	- Otvoren Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju. - Broj zaposlenih i volontera. - Broj korisnika/ca na godišnjem nivou.	Lokalna samouprava u partnerstvu sa organizacijama civilnog društva i Domom zdravlja.	2014 – 2018. god	Lokalna samouprava, donatori, državni budžet, biznis sektor.
1.2. Ojačati kapacitete organizacija civilnog društva za sprovođenje usluga podrške za život u zajednici za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju.	- Organizovana obuka za predstavnike NVO na temu razvoja usluga za djecu sa smetnja u razvoju. - Izrađen strateški plan minimum jedne organizacije koja se bavi/će se baviti pružanjem usluga podrške za život u zajednici za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju.	Lokalna samouprava u partnerstvu sa organizacijama civilnog društva.	2014 – 2018. god	Lokalna samouprava, donatori, državni budžet, biznis sektor.

	<ul style="list-style-type: none"> - Broj zaposlenih i volontera na sprovođenju ovih usluga.. - Broj korisnika/ca na godišnjem nivou. 			
--	---	--	--	--

2. OSOBE SA INVALIDITETOM

2. Specifični cilj: Unaprijeđeni postojeći i formirani novi servisi koji doprinose poboljšanju kvaliteta života osoba sa invaliditetom i njihovih porodica.				
Mjere - aktivnosti	Indikatori	Nosioci aktivnosti	Vreme realizacije	Izvori finansiranja
2.1. Organizovanje servisa „Pomoć u kući“ za OSI.	<ul style="list-style-type: none"> - Broj zaposlenih osoba na pružanju servisa. - Broj OSI koji su korisnici servisa. - Ocjena kvaliteta usluge od strane korisnika/ca. 	Lokalna samouprava u sardnji sa organizacijama civilnog društva i CSR i Biroom rada.	2014 – 2018. god.	Lokalna samouprava, donatori, državni budžet, biznis sektor.
2.2. Obezbijeđene savjetodavno-terapijske usluge za OSI.	<ul style="list-style-type: none"> - Uspostavljen servis savjetodavno-terapijske usluge za OSI. - Broj OSI koji su korisnici servisa. - Ocjena kvaliteta usluge od strane korisnika/ca. 	Lokalna samouprava u sardnji sa organizacijama civilnog društva i CSR i Biroom rada	2014 – 2018. god.	Lokalna samouprava, donatori, državni budžet, biznis sektor.
3.5. Uspostavljene socijalno-edukativne usluge za OSI.	<ul style="list-style-type: none"> - Vrste socijalno – edukativne usluge za OSI i broj pružalaca tih usluga na lokalnom 	Lokalna samouprava u sardnji sa organizacijama	2014 – 2018. god.	Lokalna samouprava, donatori, državni budžet, biznis sektor.

Lokalni plan za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) u opštini Budva

	nivou. - Broj angažovanog osoblja (zaposlenih i volontera). - Broj korisnika/ca usluge. - Ocjena kvaliteta usluge od strane korisnika/ca.	civilnog društva i CSR i Biroom rada.		
2.4. Obezbijeđen kontinuiran rad servisa Tumačenje i prevođenje na znakovni jezik.	- Broj obučenog osoblja. - Broj OSI koji su korisnici servisa. - Ocjena kvaliteta usluge od strane korisnika/ca.	Organizacije civilnog društva u saradnji sa lokalnom samoupravom i CSR i Biroom rada.	2014 – 2018. god.	

3. STARA LICA

3. Specifični cilj: Povećan kvalitet i dostupnost usluga socijalne zaštite za stara lica.

Mjere - aktivnosti	Indikatori	Nosioci aktivnosti	Vreme realizacije	Izvori finansiranja
3.1. Otvoren Klub za stare za povećanje društvene uključenosti i aktivacija starih lica.	- Osnovan minimum jedan klub za stare sa njima kao nosiocima aktivnosti. - Broj članova kluba. - Broj i vrsta programa koji se u Klubu za stare realizuju.	Organizacije civilnog društva u saradnji sa CSR i lokalnom samoupravom.	2014 – 2018. god.	Lokalna samouprava, donatori, državni budžet, biznis sektor.

Lokalni plan za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) u opštini Budva

<p>3.2.Otvoren gerontolški centar sa mogućim boravkom od 24he.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Otvoren gerontolški centar. - Broj angažovanog osoblja (zaposlenih i volontera). - Broj korisnika/ca usluge. - Ocjena kvaliteta usluge od strane korisnika/ca. 	<p>Lokalna samouprava u partnerstvu sa organizacijama civilnog društva, privatnim sektorom, domom zdravlja, CSR</p>	<p>2014 – 2018. god.</p>	<p>Lokalna samouprava, donatori, državni budžet, biznis sektor.</p>
<p>3.3. Dnevni boravak za stare.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Uspostavljen servis dnevnog boravka za stare. - Postoji program rada. - Broj korisnika/ca servisa na god. nivou. - Ocjena kvaliteta usluge od strane korisnika/ca. 	<p>Organizacije civilnog društva koje rade sa starima, Udruženje penzionera, lokalna samouprava.</p>	<p>2016 – 2018. god.</p>	<p>Lokalna samouprava, donatori, državni budžet, biznis sektor.</p>
<p>3.4.Obezbijeđena usluga Pomoć u kući za stara lica.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Broj korisnika/ca usluga na godišnjem nivou. - Ocjena kvaliteta usluge od strane korisnika/ca. 	<p>CSR, Crveni krst, organizacije civilnog društva, lokalna samouprava</p>	<p>2014 – 2018. god.</p>	<p>Lokalna samouprava, donatori, državni budžet, biznis sektor.</p>
<p>3.5.Uspostavljene socijalno-edukativne usluge za stare.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vrste socijalno – edukativne usluge za stare i broj pružalaca tih usluga. - Broj angažovanog osoblja (zaposlenih i volontera). - Broj korisnika/ca 	<p>Organizacije civilnog društva u saradnji sa CSR i lokalnom samoupravom.</p>	<p>2014 – 2018. god.</p>	<p>Lokalna samouprava, donatori, državni budžet, biznis sektor.</p>

	usluge. - Ocjena kvaliteta usluge od strane korisnika/ca.			
--	--	--	--	--

4. MATERIJALNO UGROŽENA LICA

5. Specifični cilj: Obezbijeđen veći nivo socijalne inkluzije materijalno ugroženih lica i njihova bolja obuhvaćenost uslugama socijalne i dječje zaštite.				
Mjere - aktivnosti	Indikatori	Nosioci aktivnosti	Vrijeme realizacije	Izvori finansiranja
4.1. Uspostaviti uslugu besplatnog dnevnog obroka prevoz za materijalno ugrožena lica kroz formiranje Narodne kuhinje ili obezbjeđivanje bonova za nabavku hrane kroz ugovore sa restoranima i marketima.	- Uspostavljena je usluga besplatnog dnevnog obroka. - Broj pružalaca usluge. - Broj korisnika na godišnjem nivou.	Lokalna samouprava u partnerstvu sa privatnim sektorom i CSR.	2015 – 2018. god	Lokalna samouprava, donatori, državni budžet, biznis sektor.
4.2. Uspostaviti kontinuiran servisa za pružanje socio-edukativnih usluga za Rome i Egipćane, pogotovo mlade koji napuštaju sistem formalnog obrazovanja.	- Uspostavljen servis za pružanje socio-edukativnih usluga za RE u Tivtu. - Broj korisnika na godišnjem nivou.	Lokalna samouprava u partnerstvu sa privatnim sektorom i CSR.	2014 – 2018. god	Lokalna samouprava, donatori, državni budžet, biznis sektor.
4.3. Urađena analiza stanja o broju i strukturi beskućnika u Budvi i prema potrebi planirati formiranje svratište za beskućnike.	-Otvoreno svratište za beskućnike. - Vrsta usluga koja im se obezbjeđuje. - Broj zaposlenih i	Opština, CSR, Crveni krst	2014 – 2018. god	Lokalna samouprava, donatori, državni budžet, biznis sektor.

	volontera. - Broj korisnika na godišnjem nivou.			
--	--	--	--	--

5. SAMOHRANI RODITELJI

5. Specifični cilj: Obezbjedeći adekvatni servisi podrške samohranim roditeljima i njihovoj djeci.				
Mjere - aktivnosti	Indikatori	Nosioci aktivnosti	Vreme realizacije	Izvori finansiranja
5.1. Obezbjedeći besplatna pravna pomoć za sve samohrane roditelje, nezavisno od njihovog ekonomskog statusa.	- Broj korisnika/ca na godišnjem nivou.	Lokalna samouprava, Sud	2014 – 2018. god	Lokalna samouprava, donatori, državni budžet, biznis sektor.
5.2. Urađena analiza stanja i potreba djece samohranih roditelja i uspostavljena mreža podrške.	- Urađena analiza stanja i potreba djece samohranih roditelja. - Uspostavljena mreža podrške.	CSR u saradnji sa obrazovnim ustanovama i lokalnom samoupravom.	2014 – 2018. god	Lokalna samouprava, donatori, državni budžet, biznis sektor.
5.3. Obezbjedeći savjetodavne i socijalno-edukativne usluge za samohrane roditelje u Budvi.	- Broj pružalaca usluga savjetodavnih i socijalno-edukativnih usluga za samohrane roditelje. - Broj zaposlenih i volontera. - Broj korisnika/ca na godišnjem nivou. - Broj korisnika/ca na godišnjem nivou.	Lokalna samouprava, organizacije civilnog društva	2014 – 2018. god	Lokalna samouprava, donatori, državni budžet, biznis sektor.

6. LICA I PORODICE U RIZIKU

(žrtve nasilja, mladi u riziku i mladi sukobu sa zakonom, zavisnici od PAS i njihove porodice, teško zapošljiva lica).

6. Specifični cilj: Obezbjedeći adekvatni servisi podrške licima i porodicama u riziku (žrtvama nasilja, mladima u riziku i mladima u sukobu sa zakonom, zavisnicima od PAS i njihovim porodicama, teško zapošljivim licima).

Mjere - aktivnosti	Indikatori	Nosioci aktivnosti	Vreme realizacije	Izvori finansiranja
6.1. Obezbjedivanje usluge urgentnog/privremenog smještaja (skloništa) za žrtve nasilja.	- Potpisan memorandum o saradnji sa pružaocima ove usluge iz geografski najbližih opština ili - Obezbjedena usluga na lokalnom nivou. - Broj korisnika/ca servisa.	Lokalna samouprava, CSR, Dom zdravlja, policija	2016 – 2018. god	Lokalna samouprava, privatni sektor, donatori, državni budžet.
6.2. Uspostavljanje i rad savjetodavno-terapijskih i socijalno-edukativnih usluga za žrtve nasilja.	- Vrste savjetodavno-terapijskih i socijalno-edukativnih usluga koje se obezbjeđuju na lokalnom nivou. - Broj pružalaca usluga. - Broj korisnika/ca na godišnjem nivou.	Organizacije civilnog društva.	2015 – 2017.god	Lokalna samouprava, donatori, državni budžet, biznis sektor.
6.3. Organizovanje obuka o porodičnom nasilju za lica koja pružaju servise besplatne pravne, psihosocijalne i druge pomoći žrtvama nasilja i porodicama koje su u riziku.	- Broj pružaoca ove usluge na lokalnom nivou. - Sadržaj obuke i broj polaznika/ca.	Osnovni sud, Opština, CSR	2015.god	Lokalna samouprava, donatori, državni budžet, biznis sektor.
6.4. Obezbjedivanje besplatnih pravnih usluga svim žrtvama nasilja bez obzira na ekonomski	- Broj pružalaca usluge. - Broj zaposlenih i	Lokalna samouprava,	2015 – 2018. god	Lokalna samouprava, biznis sektor, donatori,

Lokalni plan za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) u opštini Budva

status ¹⁰ .	volontera. - Broj korisnika/ca na godišnjem nivou.	organizacije civilnog društva, Sud		državni budžet
6.5. Osnivanje i funkcionisanje savjetovaništa za mlade u riziku i mlade sa poremećajima u ponašanju.	- Uspostavljen servis podrške. - Broj korisnika/ca savjetovaništa. - Stepenn kvaliteta rada Savjetovaništa.	Lokalna samouprava, organizacije civilnog društva, Uprava policije	2015 – 2018. god	Lokalna samouprava, biznis sektor, donatori, državni budžet
6.6. Razvijati uslugu savjetovaništa za zavisnike od kocke i igara na sreću.	- Broj pružalaca usluga savetovanja za zavisnike od kocke i igara na sreću. - Broj zaposlenih i volontera. - Broj korisnika/ca na godišnjem nivou.	Organizacije civilnog društva i Dom zdravlja	2015 – 2018. god	Lokalna samouprava, donatori, državni budžet, biznis sektor.
6.7. Obezbiježene socijalno-edukativne usluge za zavisnike od psihoaktivnih supstanci, alkohola i kocke koji su u procesu rehabilitacije, i njihove porodice.	- Vrsta usluga koja im se obezbjeđuje. - Broj pružalaca usluga. - Broj zaposlenih i volontera. - Broj korisnika/ca na godišnjem nivou.	Organizacije civilnog društva, Dom zdravlja.	2015 – 2018. god	Lokalna samouprava, donatori, državni budžet, biznis sektor.
6.8. Uspostavljen socio-edukativni servis podrške za teže zapošljiva lica u opštini Budva.	- Uspostavljena minimum jedna dodatna socio-edukativna usluga za teže zapošljiva lica. - Razvijeni posebni programi radne aktivacije za teže zapošljiva lica.	Biro rada, lokalna samouprava, CSR, kompanije, organizacije civilnog društva.	2015 – 2018. god	Lokalna samouprava, donatori, državni budžet, biznis sektor.

¹⁰ Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći navodi: "Ostvarivanje prava na besplatnu pravnu pomoć u skladu sa ovim zakonom ne ograničava pružanje pravne pomoći od strane službi, nevladinih organizacija i drugih organizacija koje su obrazovane u skladu sa zakonom." (član 5)

Lokalni plan za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) u opštini Budva

	- Vrsta usluge, broj korisnika/ca i i njihovo zadovoljstvo kvalitetom usluge.			
--	---	--	--	--

PLAN PRIKUPLJANJA SREDSTAVA

Lokalna samouprava će na godišnjem nivou definisati prioritete i praviti detaljan plan prikupljanja sredstava za realizaciju datih mjera iz ovog Lokalnog plana.

Imajući u vidu da je sistem socijalne zaštite u Crnoj Gori državno koordinisan, država i lokalna samouprava imaju ključnu ulogu, kako u obezbjeđivanju resursa tako i iniciranju aktivnosti i obezbjeđivanju što je moguće podjednakih uslova za rad i razvoj kako neprofitnog (vladinog i nevladinog) sektora, tako i profitnog sektora u domenu sprovođenja socijalne politike, posebno pružanja socijalnih usluga.

Finansiranje usluga socijalne i dječije zaštite definisano je u važećem zakonu o soc. i dječijoj zaštiti u dijelu XIV (član 154), gdje se navodi:

- Sredstva za osnovna materijalna davanja i usluge socijalne i dječje zaštite obezbjeđuju se u budžetu države, u skladu sa ovim zakonom.
- Sredstva za obavljanje djelatnosti socijalne i dječje zaštite obezbjeđuju se u budžetu države i budžetu opštine, kao i vršenjem djelatnosti pružalaca usluga, u skladu sa ovim zakonom.
- Sredstva za usluge socijalne i dječje zaštite obezbjeđuju se i putem učešća korisnika, odnosno njihovih srodnika koji su dužni da ih izdržavaju, donacija, poklona, zavještanja, legata, osnivanjem zadužbina i fondacija i dr., u skladu sa posebnim zakonom.
- U budžetu opštine mogu se obezbijediti sredstva za materijalna davanja u socijalnoj i dječjoj zaštiti propisana ovim zakonom i za usluge socijalne i dječje zaštite, kao što su: pomoć u kući, dnevni boravak, usluge narodne kuhinje, odmor i rekreaciju djece, stanovanje uz podršku, smještaj u prihvatilište – sklonište, stanovanje za socijalno ugrožena lica, u skladu sa zakonom i druge usluge u skladu sa svojim materijalnim mogućnostima.
- Ukoliko opštine nijesu u mogućnosti da obezbijede sredstva za usluge iz stava 4 ovog člana u njihovom finansiranju učestvovala država, u skladu sa članom 156 Zakona o socijalnoj i dječijoj zaštiti.

U cilju izrade plana prikupljanja sredstava koje će se raditi na godišnjem nivou, Lokalna samouprava i tijelo koje koordiniše sprovođenje ovog Lokalnog plana, uzimaće u obzir sve mogućnosti: od vezivanja za opštinski budžet za neke od aktivnosti tj opredjeljivanja dijela godišnjeg budžeta za podršku socijalnim servisima, do korišćenja fondova sa nacionalnog nivoa, međunarodnih fondova, obezbjeđivanja sponzorstava od strane privatnih firmi i kompanija ili pak ostvarivanja partnerstava sa firmama/kompanijama koje imaju razvijene programe društveno-odgovornog poslovanja.

MOGUĆI IZVORI SREDSTAVA
• Opštinski budžet
• Državni budžet
• Fondovi EU putem podrške od strane kancelarije Delegacije EU u Crnoj Gori, IPA prekograničnih fondova
• Ambasade
• Sponzorstvo ili partnerstvo sa privatnim firmama i kompanijama
• Participacija korisnika usluga
• Individualni donatori – filantropi iz zemlje i inostranstva

PLAN PRAĆENJA SPROVOĐENJA I PROCJENE USPJEŠNOSTI

Imajući u vidu da je sistem socijalne zaštite u Crnoj Gori državno koordinisan, pored Ministarstva rada i socijalnog staranja, lokalna samouprava, odnosno organ lokalne uprave nadležan za oblast socijalne zaštite, ima ključnu ulogu.

U cilju praćenja sprovođenja ovog plana potrebno je osnovati **Radno tijelo za monitoring (praćenje uspješnosti realizacije) Lokalnog plana za razvoj usluga socijalne zaštite u opštini Budva.**

Ovo radno tijelo će na godišnjem nivou određivati prioritete i praviti detaljan plan za realizaciju datih mjera iz ovog Lokalnog plana. U toku tog proces biće konsultovani relevantni predstavnici organizacija i institucija koje se bave pružanjem usluga socijalne i dječje zaštite, korisnic/ei usluga i građani/ke.

Evaluacija tj. procjena uspješnosti sprovođenja plana radiće se na godišnjem nivou u skladu sa dinamikom njegovog usvajanja.

Finalna evaluacija tj. procjena uspješnosti čitavog plana biće urađena na kraju cijelog ciklusa tj. po isteku samog plana (vremenski određenog perioda na koji je plan napravljen).

Internu evaluaciju uradiće predstavnici organa lokalne uprave nadležnog za oblast socijalne zaštite i *Radni tim za praćenje realizacije lokalnog plana socijalne inkluzije.*

Pored interne potrebno je uraditi i eksternu evaluaciju i nju će uraditi posebno angažovan evaluator/ka koji će predložiti metodologiju koja će uključiti sve relevantne aktere na lokalnom nivou (pružaoce servisa, korisnike, širu zajednicu). Preporuke iz ovog dijela ugrađiće se u proces izrade novog lokalnog plana.

Čitav proces praćenja uspješnosti realizacije Lokalnog plana biće rađen u odnosu na indikatore tj. pokazatelje uspješnosti koji su definisani na nivou aktivnosti i nalaze se u sklopu tabele operativnog plana. Za tu svrhu može se razviti i poseban pravilnik sa formularima za praćenje sprovođenja i procjenu uspješnosti

PLAN KOMUNIKACIJE SA JAVNOŠĆU

Cilj komunikacije sa javnošću (PR-a) jeste: obezbijediti vidljivost samog Lokalnog plana za socijalnu uključenost i razvoj socijalnih usluga – servisa, informisati kako ciljne grupe obuhvaćene ovim dokumentom, tako i tijela koja će biti zadužena za njegovo sprovođenje o postojanju i ciljevima samog plana. Na godišnjem nivou, važno je obezbijediti i neposredno učešće građana/ki kroz javne rasprave i na taj način proces učiniti inkluzivnijim, sa ciljem da se upoznaju i sa rješenjima iz plana i da se čuje njihovo mišljenje i isto uvaži. Takođe, kroz internet komunikaciju sa građanima/kama, može se brže i efikasnije komunicirati sa širom javnošću i ostvariti neposredno učešće u procesu sprovođenja plana.

U cilju uspješne implementacije Lokalnog plana za socijalnu uključenost, predstavnici lokalne samouprave, tj. organa lokalne uprave nadležnog za oblast socijalne zaštite i **Radno tijelo za praćenje sprovođenja ovog plana** vršiće eksternu komunikaciju, lobiranje i saradnju sa širim krugom implementatora u svim sektorima.

PR plan uključuje, ali nije limitiran na, sljedeće aktivnosti:

- postavljanje Lokalnog plana za razvoj usluga socijalne zaštite na sajt Opštine;
- slanje pisma svim institucijama na lokalnom nivou o postojanju Lokalnog plana;
- slanje pisma svim organizacijama civilnog društva na lokalnom nivou o postojanju Lokalnog plana za razvoj usluga socijalne zaštite;
- slanje pisma svim likvidnim firmama/kompanijama na lokalnom i nacionalnom nivou o postojanju Lokalnog plana za razvoj usluga socijalne zaštite, sa ciljem da se omogući da oni razviju ili usklade svoje planove društvene odgovornosti u skladu sa potrebama zajednice;
- slanje informacije medijima na lokalnom i nacionalnom nivou o postojanju Lokalnog plana za razvoj usluga socijalne zaštite, sa ciljem da se informiše šira javnost i potencijalni korisnici socijalnih usluga;
- organizovanje godišnje konferencije za medije o rezultatima sprovođenja Lokalnog plana za razvoj usluga socijalne zaštite;
- informisanje nadležnog tijela na nacionalnom nivou o Lokalnog plana za razvoj usluga socijalne zaštite i jednom godišnje o rezultatima.

PRILOG: Lista članova Radne Grupe

Članovi Radne grupe za izradu Lokalnog plana za unapređenje socijalne i dječje zaštite (socijalne inkluzije) u opštini Budva:

1. Rajka Špadijer, predsjednica Radne grupe (predstavnica Opštine Budva)
2. Ljiljana Pjerotić, članica (predstavnica Opštine Budva)
3. Bojan Dobrljanin, član (predstavnik Opštinske organizacije Crvenog krsta Budva)
4. Nataša Anastasov, članica (predstavnica NVO „Puževa kućica“)
5. Mira Babović, članica (predstavnica NVO „Nezavisna građanska inicijativa“)
6. Jasmina Petrović, članica (predstavnica Centra za socijalni rad Budva)
7. Nebojša Vujačić, član (predstavnik Zavoda za zapošljavanje Budva).

Radom Radne grupe koordinirala je Aleksandra Gligorović, predstavnica UNDP CO Crna Gora.

